

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

Fakulta humanitních studií

Institut mezioborových studií Brno

Leváctví jako sociální handicap

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Vedoucí diplomové práce:
doc. PhDr. František Vízdal, CSc.**

**Vypracovala:
Bc. Lenka Beranová**

Brno 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Leváctví jako sociální handicap“ vypracovala samostatně s použitím informačních zdrojů uvedených v příloženém seznamu.

Brno 3. 1. 2009

.....
Bc. Lenka Beranová

Poděkování

Děkuji panu doc. PhDr. Františku Vízdalovi, CSc. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé diplomové práce.

Také bych chtěla poděkovat svému manželovi Martinu Beranovi, synům Dominikovi, který mi byl inspirací pro napsání mé diplomové práce, a Vojtěchovi, a poděkování patří rovněž mým rodičům Dagmar a Zdeňkovi Surynkovým za morální podporu nejen při zpracovávání diplomové práce, ale také v průběhu celého studia.

Bc. Lenka Beranová

*„Leváctví existuje už dlouho, a my mu pořád ještě
plně nerozumíme.“*

Dr. Michael Corballes

Obsah

Teoretická část:

Úvod	2
1. Leváctví – co, o něm víme?	4
1. 1 Biologie a fyziologie leváctví	4
1. 2 Rozpoznání leváctví	6
1. 3 Výskyt leváků v populaci	10
1. 4 Uznání leváctví	15
1. 5 Dílčí závěr	16
2. Problémy leváků a jejich výchova	18
2. 1 Přeučení levák	18
2. 2 Praktické problémy	21
2. 3 Společenské komplikace	22
2. 4 Prostředí přizpůsobené levákům	23
2. 5 Výhody a dary levorukosti	25
2. 6 Výchova leváků	26
2. 7 Dílčí závěr	28

Praktická část:

3. Levák a jeho spolužáci	30
3. 1 Projekt diplomové práce	31
3. 2 Vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření	40
3. 3 Co vyplynulo ze zjištěných poznatků	56
3. 4 Dílčí závěr	57

4. Vlastní zkušenosti s levákem	58
4. 1 Jsem matkou dítěte leváka	58
4. 2 Dítě levák a jeho učitel	61
4. 3 Rady pro rodiče a pedagogy dětí – leváků	63
4. 4 Dílčí závěr	67
Závěr	69
Resumé	71
Anotace	73
Literatura a prameny	75
Přílohy	77

Teoretická část:

Úvod

Jsem matkou syna leváka a vzhledem k tomu, že se v naší rodině žádný další levák nevyskytuje, chtěla bych o leváctví získat co nejvíce informací. Leváctvím jsem se zabývala již ve své bakalářské práci. Myslím si, že leváctví je třeba věnovat pozornost, a proto bych se tímto tématem chtěla zabývat i ve své diplomové práci.

Dle mého názoru je leváctví problémem sociálním, nikoli tělesným, proto bych chtěla za pomoci získaných poznatků a zkušeností zjistit, ***jak by bylo možné ovlivnit mínění o levácích a postoje k nim prostřednictvím sociální pedagogiky.***

Sociální pedagogika se zabývá výchovou, problémy ve výchově, vlivem prostředí na jedince, jejím úkolem je také, mimo jiné, naučit člověka zvládat různé obtíže v životě. Domnívám se tedy, že výchova leváků, leváctví samo o sobě a to, jak řešit problémy s ním spojené, patří také do okruhu problémů, které spadají do sociální pedagogiky.

Cíle teoretické části mé diplomové práce tedy znějí:

- ▶ Zjistit, co vlastně o leváctví vůbec víme.
- ▶ Porovnat mínění o leváctví v minulosti a dnes (z dostupných pramenů).
- ▶ Zjistit, jaké jsou problémy leváků a jak tyto problémy zmírnit třeba vhodnými pomůckami.
- ▶ Zjistit, jak lze mínění a chování vůči levákovi ovlivnit prostředky sociální pedagogiky

V současné době pracuji na Základní škole a vzhledem k tomu, že se zde vyskytují i leváci, chtěla bych zjistit, jaké jsou reakce žáků na své spolužáky – leváky. Někdy mi připadá, že někteří z žáků leváctví svého spolužáka ani nevnímají a u jiných je to zase naopak. Myslím si tedy, že by bylo zajímavé zjistit, jak je tomu v jednotlivých třídách.

Konkrétní otázky, kterými se chci v praktické části zabývat, jsou tyto:

1. Jaké jsou reakce žáků na své spolužáky – leváky?
2. Vnímají vůbec žáci leváctví u svých spolužáků?
3. Musíme, jako rodiče či pedagogové dětí – leváků, zvolit nějaký specifický přístup k levákovi?

Cíle praktické části mé diplomové práce tedy jsou:

- ▶ Zkoumat ve školních podmínkách reakce žáků na leváctví u spolužáků.
- ▶ Na podkladě výzkumu a zjištěných informací potvrdit či vyvrátit stanovené hypotézy.
- ▶ Vyhodnocené šetření předat paní ředitelce základní školy, na níž výzkum proběhl.
- ▶ Srovnat teorii výchovy leváků se svými praktickými zkušenostmi a také zkušenostmi jiných rodičů, pedagogů a vychovatelů dítěte leváka.
- ▶ Vyvodit ze získaných poznatků doporučení pro pedagogy, vychovatele i rodiče dětí leváků.

Na základě vyhodnocení mého výzkumu a z něj vyvozených závěrů bych si chtěla ověřit nebo vyvrátit ***hypotézy v této práci stanovené:***

- ▶ ***Reakce spolužáků k levákům jsou negativní.***
- ▶ ***Žáci leváctví u spolužáků ani nevnímají.***
- ▶ ***Je nutný specifický přístup k dítěti – levákovi.***

Jelikož je výchova leváka momentálně jedním z mých největších životních úkolů, chtěla bych porovnat teorii výchovy leváků a pedagogického přístupu k levákům se svými praktickými zkušenostmi a také zkušenostmi jiných rodičů dětí leváků, či jejich pedagogů a vychovatelů.

V neposlední řadě bych chtěla ze získaných poznatků, vlastních zkušeností a rovněž zkušeností jiných rodičů, pedagogů a vychovatelů vyvodit doporučení pro další pedagogy, vychovatele i rodiče dětí leváků. Domnívám se, že by pro ně tato doporučení mohla být přínosem.

1. Leváctví – co o něm vůbec víme?

Leváctví existuje od počátků lidstva. V dřívějších dobách se leváctví vyskytovalo zhruba u poloviny lidí. Proč jsou někteří lidé leváci? Jaké je zastoupení leváků v populaci a jak tomu bylo dříve? Odpovědi na tyto otázky, a nejen na ně, si objasníme v následujících kapitolách.

1. 1 Biologie a fyziologie leváctví, charakteristika leváctví

Sklon k přednostnímu užívání jednoho z párových orgánů je vrozený.¹⁾ Mnoho studií tedy dokazuje, že laterální preference je jasně spojena s genetickou výbavou. I když je mnoho leváků výhradními leváky, část lidí je leváky jen částečně.²⁾

1. 1. 1 Lateralita

Lateralita (z latinského *latus* = strana, bok). Pojem lateralita tedy *zahrnuje praváctví a leváctví vůbec a vyjadřuje vztah pravé a levé strany v organismu nebo určitou funkční nesouměrnost pravého či levého párového orgánu*. Týká se buď tvaru párových orgánů (hovoří se o *lateralitě tvarové*), nebo činnosti těchto orgánů (jde o *lateralitu funkční*). Vlastními projevy laterality jsou pak lateralita horních končetin, dolních končetin, očí a uší.

Je však třeba si uvědomit, že podstata laterality vlastně nespočívá v odchylce některého z těchto párových orgánů, ale vztahuje se k funkcím příslušných oblastí mozku.

¹ Sovák, M. *Výchova leváků v rodině*. Praha: SPN, 1985, s. 14.

² Healey, J. M. *Leváci a jejich výchova*. Praha: Portál, 2002, s. 20 - 21.

Hlediska v posuzování laterality

Odborníci mohou lateralitu hodnotit kvalitativně i kvantitativně podle různých kritérií a začleňují ji do různých stupnic:

Třídy laterality - vyhraněné leváctví

- méně vyhraněné leváctví
- nevyhraněná či neurčitá lateralita
- méně vyhraněné praváctví
- vyhraněné praváctví

Typy laterality - určují se při diagnostice a léčbě vývojových poruch čtení a psaní a zjišťuje se zde vztah laterality rukou a očí:

1. *lateralita souhlasná* - jestliže převažující ruka a oko jsou shodně pravé či levé.
2. *lateralita neurčitá* - jestliže převažující ruka, oko nebo obojí jsou obtížně určitelné (patří k nevyhraněné lateralitě).
3. *lateralita zkřížená* - jestliže převažující ruka a oko jsou opačné.

Tzv. *index laterality* - vyjadřuje poměr úloh vykonaných pravou a levou rukou nebo nohou, nebo pravým a levým okem.

Tzv. *kvocient pravorukosti* - vyjadřuje počet pravostranných reakcí v procentech.³⁾

1. 1. 2 Souvislost laterální preference ruky, oka, nohy

Psaní levou rukou není opakem psaní pravou rukou, jde o dvě zcela odlišné činnosti.⁴⁾ Nejde tu o činnost samotné ruky, ale o odraz činnosti mozkové. Vrozený sklon k užívání jedné či druhé ruky, nohy nebo oka závisí na dominanci pravé či levé mozkové hemisféry. V případě leváka je dominantní pravá mozková polokoule.⁵⁾

Laterální preference u ruky a oka však spolu příliš nesouvisí. Téměř polovina leváků upřednostňuje pravé oko a přibližně třetina praváků dává přednost oku levému.

³ <http://www.stripky.cz/nemoci/zdravi/levorukost.html>

⁴ Healey, J. M. Leváci a jejich výchova. Praha: Portál, 2002, s. 17.

⁵ Sovák, M. Výchova leváků v rodině. Praha: SPN, 1985, s. 11.

Ale například upřednostňování jedné ruky se mnohem častěji spojuje s upřednostňováním nohy, kterou se kope. Tam je shoda mnohem častější, než je tomu u oka a ruky.⁶⁾

1. 2 Rozpoznání leváctví

„Jsme zdánlivě slepí pro neobvyklé věci, které se zdají nepravděpodobné, ale právě takové věci jsou nejbohatším zdrojem objevů.“

H. Selye

Dítě může určitou dobu užívat obě ruce a až po nějaké době začne pro nějakou aktivitu užívat jednu ruku častěji. Stejně tak tomu bylo i u mého syna.

První jasné náznaky se obvykle objevují mezi 1 - 5 lety, průměrně kolem třetího roku. U děvčat se stranová preference projeví o něco dříve, než u chlapců, v některých případech až o dva roky. Je to zkrátka velmi individuální.⁷⁾

Je tedy důležité neukvapit se a nedělat předčasné závěry, ale dítě sledovat, případně si dělat i poznámky, abychom pak svou ukvapeností nezpůsobili dítěti nějaké další problémy např. týkající se přecvičování.

Sestavit dokonalý dotazník nebo test, abychom zjistili leváctví, je velice obtížné. Důkladná diagnostika lateralit trvá nejméně 2-3 hodiny, přičemž v rámci terapeutické diagnostiky bývá dokonce zapotřebí i déle než 10 hodin. Výsledky testů se pak vyhodnocují ekvivalentně k vývojovému stádiu dítěte. Ve výsledku je vždy nutné zohlednit případné nemoci a poruchy dítěte, iritace vývoje lateralit okolím (rodinou, známými, školkou, kamarády), modelové a napodobované chování, jakož i lateralitu

⁶ Srov. Healey, J. M. Leváci a jejich výchova. Praha: Portál, 2002, s. 23.

⁷ Healey, J. M. Leváci a jejich výchova. Praha: Portál, 2002, s. 29.

v rodině. Tak komplexní testy nemůže člověk provádět sám na sobě, ani sám vyhodnocovat. Existují krátké testy, které jsou použitelné pro základní informaci. Ani ty však nemohou dát jednoznačnou odpověď, jen z nich bývá patrný sklon k určité straně.⁸⁾

Test č. 1:

Řekněte dítěti: „Ukaž mi jak“ a pak zakroužkujte L nebo P.

1. Jak se díváš dírou v papíru?	L/P
2. Jak kopeš do míče?	L/P
3. Jak zašlápneš štěnici (mravence)?	L/P
4. Jak píšeš (maluješ)?	L/P
5. Jak si češeš vlasy?	L/P
6. Jak si čistíš zuby?	L/P
7. Jak stříháš nůžkami?	L/P
8. Jak házíš míč?	L/P
9. Jak do míče uhodíš pálkou?	L/P
10. Jak používáš tenisovou raketu?	L/P
11. Jak zatloukáš kladivem hřebík?	L/P
12. Jak používáš šroubovák?	L/P
13. Jak krájíš chleba nožem?	L/P
14. Jak si hodíš mincí?	L/P
15. Jak odemykáš dveře?	L/P
- 9)

Test č.2:

- Zatluskejte rukama tak, jako byste aplaudovali po koncertě. Která ruka tleská do které? *Leváci tleskají obvykle s výrazněji se pohybující levou rukou do nehybnější pravé ruky.*

⁸ <http://prolevaky.cz/clanky/kazdy-ma-dve-ruce.html>

⁹ Healey, J. M. Leváci a jejich výchova. Praha: Portál, 2002, s. 43.

- Sepněte ruce, jako byste se chtěli modlit, prsty vzájemně propleťte. Palec které ruky je nahoře? *Leváci obvykle propletou prsty tak, že nahoře leží levý palec.*

Test č. 3:

- Nakreslete květinu. - Ve které ruce držíte tužku?
- Vyhoďte jednou rukou míč zdola nahoru. - Kterou rukou míč vyhodíte?
- Zapalte sirku. - Ve které ruce držíte krabičku?
- Otevřete knihu na straně 31. - Kterou rukou si knihu podpíráte?
- Vyčistěte si zuby. - Ve které ruce držíte kartáček?
- Napište své jméno. - Ve které ruce držíte propisku?
- Zameťte podlahu. - Kterou ruku máte na držáku koštěte níž?
- Zatlučte do zdi hřebík. - Kterou rukou držíte kladívko?
- Ukrojte krajíc chleba. - Ve které ruce držíte nůž?
- Hod'te hrací šipku do terče. - Ve které ruce držíte šipku?
- Navlečte nit ouškem jehly. - Která ruka se při tom pohybuje?

Jedná-li se v odpovědích o levou ruku, máte bod. Čím více bodů, tím vyhraněnější je Vaše orientace na levou ruku.

Test č. 4:

Lateralita není jen o tom, kterou rukou člověk píše. Týká se mnoha párových orgánů. Málokdo má všechny párové orgány vyhraněné, jak nejspíš zjistíte ze svých odpovědí na otázky následujícího testu.

- Představte si, že vás uprostřed zad něco svědí. Kterou rukou se poškrábate?
- Mrkněte na imaginárního přítele přímo před sebou. Kterým okem jste mrkli?
- Dejte ruce za záda tak, aby jedna držela druhou. Která ruka drží?
- Někdo před vámi křičí, ale vy ho pořádně neslyšíte. Nastavte ucho, abyste ho lépe slyšeli. Které ucho jste nastavili?
- Počítejte na rukou do tří a prsty odpočítávejte pomocí ukazováčku druhé ruky. Který ukazováček jste použili?

- Nakloňte hlavu k jednomu rameni. Které rameno jste vybrali?
- Fixujte očima vzdálený malý objekt a zamiřte na něj ukazováčkem. Poté zavřete jedno oko. Znovu je otevřete a zavřete druhé. Dominantní je to oko, které bylo otevřené, když prst zůstal v jedné přímce s objektem.
- Obejměte se rukama. Která paže je nahoře?
- Podívejte se klíčovou dírkou? Kterým okem jste se podívali? ¹⁰⁾

(další testy viz. přílohy č. 1. a 2.)

1. 2. 1 Typy leváků

Dlouhodobá zkušenost ukazuje, že v dětské populaci se vyskytují dva hlavní typy leváků.

Jednak jsou to *děti, u nichž je většinou leváctví součástí rodinné anamnézy*, tj. vyskytovalo se již dříve v rodině dítěte u přímých příbuzných. Tyto děti vykazují většinou jednoznačnou funkční převahu (dominanci) motorických oblastí pravé poloviny mozku (pravé mozkové hemisféry), takže jde o tzv. "přirozené leváky", kteří bývají ve svém dalším vývoji, pokud nejsou násilně přecvičováni, velmi zdatní, úspěšní a šikovní.

Druhý typ leváků představují *děti méně obratné a šikovné, s různými nerovnoměrnostmi ve vývoji duševních funkcí*, u nichž se často potvrdí výskyt tzv. syndromu lehkých mozkových dysfunkcí (LMD), tj. poruch způsobených převážně drobnými poškozeními mozkové tkáně v období před narozením, při porodu či někdy i po porodu. Příčinou LMD mohou být i nerovnoměrnosti ve vývoji a utváření struktur mozku. Zde se příčinou leváctví zdá být skutečnost, že uvedená poškození či nerovnoměrnosti vývoje znemožňují původně převažující levé mozkové hemisféře naplnit svou vedoucí roli, takže tuto roli převzala pravá hemisféra, avšak ne zcela dokonale. Důsledkem toho jsou pak právě určité funkční poruchy řeči, motoriky, vnímání, pozornosti atd.

¹⁰ <http://prolevaky.cz/clanky/kazdy-ma-dve-ruce.html>

Spíše ojediněle se vyskytují i *případy leváků, které nelze zařadit ani do jedné z těchto dvou kategorií*. Leváctví ve smyslu funkční převahy levé ruky se vyskytuje asi u 7 % dospělé populace, funkční převaha levého oka se projevuje asi u 30 % populace.¹¹⁾

1.3 Výskyt leváků v populaci

Výskyt leváků je udáván různě. Záleží nejen na výběru zkoušek a jejich počtu, ale také na věku zkoumaných. Je totiž nesporné, že mezi malými dětmi je značně vyšší výskyt funkční levostrannosti (uvádí se dokonce až 50 %), než mezi školáky a dospělými.¹²⁾ Je to dáno tím, že zhruba do 5 let věku není možné s určitostí říci, zda je dítě levákem nebo pravákem.

První rozsáhlé výzkumy leváků se začaly objevovat již před pětadvaceti, třiceti lety a už ty přinášely zjištění: *leváků je ve starších věkových skupinách výrazně méně než ve skupinách mladších*. Už studie staršího data ukázala, že těch, kteří psali levou rukou, bylo ve věku 18-40 let asi 11 %, zatímco ve věku 40-80 let méně než 5 %.

Uvádí se, že *leváků je v lidské populaci přibližně 10 %*. Mezi muži je větší podíl leváků, než mezi ženami.

Podle webu českého Státního zdravotního ústavu má 7 % dospělé populace funkční převahu levé ruky, 30 % dospělé populace funkční převahu levého oka.¹³⁾

V Británii je leváků kolem 13 % mužů a 11 % žen. Mezi lidmi narozenými před rokem 1910 je leváků pouhá 3 %. V USA kolem roku 1990 bylo mezi dvacetiletými zjištěno 12 % leváků, mezi padesátiletými 5 % a mezi osmdesátiletými lidmi 1 % procento leváků.

¹¹ <http://www.stripky.cz/nemoci/zdravi/levorukost.html>

¹² Synek, F. Záhady levorukosti. Praha: Horizont, 1991, s. 55.

¹³ <http://www.stripky.cz/nemoci/zdravi/levorukost.html>

Přibližně jedna třetina identických dvojčat jsou leváci. Je-li jedno z dvojčat levák, s pravděpodobností 76 % je levákem i druhé dvojče.¹⁴⁾

Na základě archeologických nálezů bývá odborníky vyslovována domněnka, že ve starší době kamenné bylo na Zemi přibližně stejné množství levorukých, jako pravorukých prapředků. Avšak v mladší době kamenné, a pak zejména v době bronzové a v obdobích následujících se počet levorukých jedinců nápadně snížil. Odborníci soudí, že stále narůstající převaha pravorukosti ve vývoji lidstva přímo souvisí s postupným a stále dokonalejším rozvojem řeči.

V historicky dostupných obdobích je potvrzeno, že byl oficiálně prosazován kult pravé ruky a projevy levorukosti ve spojení s určitými osobnostními zvláštnostmi byly naopak potlačovány nebo nelidsky trestány jako projevy „čarodějnictví“, „spojenectví s ďáblem“. Tato důsledná pravostranná kontrola se především uplatňovala v oblasti náboženské a jejím prostřednictvím pak výrazně i v oblasti vzdělávání.

Občas však byla levorukost připuštěna při činnostech pracovních nebo bojových. V archívech a muzeích můžeme objevit staré zbraně a nástroje pro levoruké nebo spíše samotnými levorukými vyrobené.

Zajímavý je výzkum, který v 50 letech minulého století vykonal Američan D. C. Rife. Autor zjistil, že v rodinách, ve kterých byli oba rodiče levoručí, se mezi dětmi vyskytovala jen polovina – tedy 50 % - leváků. V rodinách, kde byl levoruký jen jeden rodič, bylo nalezeno necelých 17 % leváků, tedy jen každé šesté dítě.

A v rodinách, kde nikdo z rodičů nebyl levoruký, se objevilo přes 6 % dětí – leváků, to znamená každé šestnácté dítě.¹⁵⁾

¹⁴ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Lev%C3%A1k>

¹⁵ Synek, F. Záhady levorukosti. Praha: Horizont, 1991, s. 14 – 15, s. 58 - 59.

Výzkumy uvedené v této kapitole dokazují, že dítě-levák nemusí mít zákonitě rodiče-leváky, aby se levákem narodilo, i když si spousta lidí myslí opak. Jak se říká: „Příroda je mocná čarodějka.“ A proto ne vždy to, co si my - lidé myslíme, také tak ve skutečnosti je.

1. 3. 1 Jak lidstvo k levorukosti přišlo

Proč se prvobytná společnost, ve které prý byli pravorucí a levorucí v rovnováze, krok za krokem dál vytrvale přeměňovala na společnost vyhraněně pravorukou? K pravorukosti lidstva podstatně přispěl patriarchát. Nadvláda pravé ruky připomíná nadvládu mužů nad ženami. Jako si muži pomalu a postupně přizpůsobili vše k obrazu svému bez ohledu na ženy, tak si pravoruká společnost rovněž pomalu a postupně vše přizpůsobovala pro pravou ruku, bez ohledu na leváky.

V loupeživém patriarchátu muži spolu stále válčili. Ve válkách používali meče a kopí a chránili se štíty. Ochranné štíty se vyskytovaly na celém světě, protože poskytovaly univerzální ochranu i pro ty nejchudší válečníky. Bylo nutné chránit si především srdce, tedy držet štít v levé ruce a bojovat rukou pravou. Ovšem leváci, kteří bojovali levou rukou a drželi štít v pravé ruce, měli smůlu, své srdce měli nechráněné, takže umírali častěji než praváci. To mělo za následek, že v průběhu mnoha staletí ubývalo genů pro leváctví. Pravorukost byla pro válečníky rozhodně výhodou.

Historie přináší doklady o tom, že staré civilizace a kultury v oblasti Středozemního moře, na Středním východě a v Evropě byly v době bronzové již dosti pravoruké. Ženy v době bronzové žaly obilí srpem držným v pravé ruce.

Velkou ranou levorukým bylo vynalezení písma vedeného zleva doprava. Toto písmo velmi přispělo k pravoruké společnosti. Písmo zleva doprava totiž vyloženě vyžaduje pravoruké lidi a definitivně rozhodlo o “povinné pravorukosti.” Kdyby se mělo psát podle leváků, psalo by se přesně opačně “zrcadlově” zprava do leva. Aby se vyhovělo pravákům i levákům mělo správně vzniknout písmo vedené ze shora dolů.

I když byla levorukost připouštěna při činnostech pracovních nebo bojových, byla zřejmě beze zbytku vymycována při psaní, které bylo původně výsadou “zasvěcených”. V archivech a muzeích můžeme objevit staré zbraně a nástroje vyrobené pro levoruké nebo samotnými levorukými a také na obrázcích nalezneme třeba i levorukého faraóna. Nikdy však nikde neuvidíme sošku či obraz levorukého písaře.

Praváci se začali tvrdě povyšovat nad leváky. Objevilo se mnoho úsloví, která vycházela z toho, že správné je pouze to pravé, zatímco špatné je takřkajíc na levačku a nešikovný člověk je levý na obě ruce a správní lidé mají i srdce na pravém místě. Leváci začali být dokonce časem pronásledováni, byli považováni za odchylku od normy, proto se jim zakazovalo jejich vůdčí ruku používat a přeučovali se na “správné” praváky.

Levorukými bylo opovrhováno i z toho důvodu, že levá strana těla byla - od dob matriarchátu - spojována se ženou, kdežto pravá s mužem. Projevy levorukosti byly leckde brány - u žen i mužů - jako znaky “ženskosti”, tj. slabosti a nevyrovnané nevypočitatelné přírodní síly. Tělo každého člověka jako by se dělilo na mužskou a ženskou část; několik tisíc let pravá “mužská” ruka zabíjela nepřátele, zatímco levá “ženská” ruka držící štít chránila život. Přesto se levou rukou, ochraňující vlastní život, opovrhovalo.

Existovala víra v určité znaky - levá strana byla stranou matky, pravá stranou otce. O dívkách se věřilo, že pocházejí z levého varlete, o chlapcích, že z pravého. Levá byla stranou pozemského světa, pravá nebes.

Levá strana byla kdysi dávno čestnou stranou matriarchálních bohyň, pravá strana se později stala stranou patriarchálních bohů. V matriarchálním Egyptě platila levá ruka Isidina za mateřskou, poskytující obživu. Zdůraznění významu levé strany bylo vyjádřeno oděvem nebo obnažením. Bosá levá noha platila za nejstarší symbol matky. Hernikové, matriarchální řecký kmen, který utekl před postupujícím patriarchátem do Itálie, se vydávali do bitev pouze s bosou levou nohou. V době přechodu matriarchátu k patriarchátu docházelo k vědomým pokusům měnit symboly v jejich pravý opak. Tak se například stále uznávalo, že moc kouzelníka spočívá v jeho levé ruce, ale již se zdůrazňovalo, že pravá ruka má moc kouzlo rušit.

I ve staré indické kultuře se vyvinula tradice, která přesně určovala činnosti vykonávané pravou a levou rukou. Podobně tomu bylo u některých afrických kmenů. Pravá ruka tu sloužila k vládnutí zbraní, kdežto levá například k objímání ženy.

Podle čínských tradic byla levice spojována s principem „jang“ – aktivním symbolem života. Pravice tu byla symbolem pasivního principu „jin“ a odpovídala smrti. Lao-c v knize Tao o tom píše:

*„.....Ušlechtilý muž, mešká-li doma,
cení levici jako místo cti.
Ve vítězství není nic oslavného.
Radovat se z vítězství –
znamená mít potěšení v zabíjení lidí,
Kdo se raduje ze zabíjení lidí,
nikdy nebude s to uplatnit své cíle ve světě.
Při příznivých událostech je přednost dávána levici.
Při nešťastných je přednost dávána pravici.....“¹⁶⁾*

I křesťanské náboženství se postavilo na stranu pravorukých. Zaujalo k levorukosti prostřednictvím Písma stanovisko zásadně odmítavé, protože pravostrannost byla spojována s vidinou ráje, místem trvalé blaženosti, kdežto levostrannost s vidinou ďábelského pekla a věčného zatracení.

Křestní obřad byl v průběhu dějin prováděn v různých zvláštních variantách. Například v 16. století lidé v Irsku nabyli pocitu, že by pravá ruka novorozenců mužského pohlaví, která bude v dospělosti třímat při boji s nepřáteli meč a dýku, měla zůstat nečistá. Proto byl dáván dobrý pozor, aby se tato ruka během křtu nijak nenamočila. Chlapci mohli vyrůstat čistí na duchu i na těle, ale se zlou pravicí, jež se pak mohla stát nástrojem smrti a zkázy. Ale přestože levá ruka nezabíjela, byla i katolickou církví opovrhovaná a zatracovaná, neboť Kristus na kříži měl hlavu skloněnou k pravé ruce.

¹⁶ Drnková, Z. , Syllabová R.: Záhada leváctví a praváctví.Praha: Avicenum, 1983, str.9.

Křesťanství přispělo k hubení leváků tím, že levoruké ženy byly dobrou záminkou pro upálení. V náboženském patriarchátu byl oficiálně prosazován kult pravé ruky a projevy levorukosti ve spojení s určitými osobnostními zvláštnostmi byly naopak potlačovány nebo nelidsky trestány. Tato důsledná pravostranná kontrola se především uplatňovala v oblasti náboženské a jejím prostřednictvím pak výrazně i v oblasti kultury a vzdělávání.

Po tisíce let tak vštěpovaly různé kultury a různá náboženství svým členům pevnou víru, že jen pravá ruka je ta pravá a oprávněná rozhodovat o pravdě a právu. Až ve 20. století, poprvé v historii lidstva, se objevily pochybnosti o tom, zda pravoruká kultura se všemi svými vymoženostmi je oprávněna usměřňovat podle svých zákonitostí i osoby vrozeně levoruké.¹⁷⁾

1. 4 Uznání leváctví

Dne 10. února 2007 mohli čeští i slovenští leváci slavit jedno kulaté výročí. V tento den totiž uplynulo právě 40 let od *oficiálního uznání existence leváků* tehdejším ministerstvem školství. Tohoto dne totiž vyšel ministerský věstník (viz. příloha č. 3), který všem školám nařizoval, aby braly na levoruké žáky zřetel, aby učitelé a vychovatelé „cílevědomě podporovali přednostní používání vedoucí levé ruky při všech činnostech“, aby zvláštní pozornost věnovali žákům, „kteří byli již přecvičeni na ruku pravou a v důsledku toho byl u nich prokazatelně narušen zdravý vývoj“.¹⁸⁾

Takže teprve v roce 1967 si mohli leváci „oddechnout“, protože v tomto roce bylo konečně leváctví uznáno jako zcela běžná součást života a ne jako něco, co je třeba odsuzovat a vymýtit. Především pedagogům bylo tímto ministerským věstníkem dáno na srozuměnou, že levoruké dítě není „nenormální“ a není potřeba ho měnit „k obrazu pravoruké společnosti“. Tímto rokem tak oficiálně skončilo přeučování leváků.

¹⁷ <http://www.kubata.nazory.cz/clanky/kap7.html>

¹⁸ <http://www.archart.cz/levorukost/>

Jedním z iniciátorů tohoto ministerského výnosu byl logoped a vysokoškolský profesor František Synek, který na základě svých bohatých celoživotních zkušeností napsal knihu *Záhady levorukosti*. Ta je na našem knižním trhu považována za velmi kvalitní ucelenou práci, jež se zabývá problematikou leváctví a důsledky převádění dětí na používání pravé ruky a z níž je v této diplomové práci také čerpáno.

„Bylo štěstí, že v 60. letech stál v čele československého školství František Kahuda. Rozuměl pedagogice a zasadil se o to, aby už učitelé leváky nepřeučovali.“ vysvětlil devadesátiletý logoped a pedagog František Synek, který se v roce 1965 s ministrem setkal a o celém problému s ním diskutoval.

Až do té doby bylo na všech školách naprosto běžné, že učitelé automaticky děti přeučovali. „Když jste se tehdy ve škole zeptali učitele, kolik má ve třídě dětí písíciích levou rukou, hrdě řekl, že žádné,“ dodal Synek. Učitelé tehdy přímo brali za čest, že své žáky naučili psát pravou rukou.

Metody byly často dost drsné. Některým dětem učitelé přivazovali levou ruku k tělu nebo ke stolu různými pásky a řemeny. Když nebyly po ruce řemeny, postačily i provázky.

Přestože zákaz přeučování leváků vešel v platnost v roce 1967, někteří učitelé se návyku zbavovali jen velice těžce.¹⁹⁾

1. 5 Dílčí závěr

Řeč, sluch, zrak i ostatní smysly se sice do značné míry mohou rozvíjet samostatně, jsou však závislé na celkovém průběhu pohybového vývoje. Lateralita se projevuje nejen v užívání ruky, ale také oka či nohy.

¹⁹⁾ <http://www.levaruka.cz/pred-40-lety-skoncila-sikana-levaku/>

U dítěte je důležité při rozpoznávání laterality nespěchat s úsudkem, ale vše si řádně vyzkoušet a uvědomit si, že konečné stanovisko je možné dát až kolem pátého roku věku dítěte.

Levorukost byla po dlouhá staletí zavržována, byla považována za něco špatného, opovržení hodného. Našly se však i národy a kultury, které levorukost „uctívaly“ a možná také díky jejich postoji a samozřejmě díky „matce přírodě“ nedošlo k úplnému vymýcení levorukosti. Od minulého století si i spousta lidí, především zásluhou pana profesora Františka Synka a jeho spolupracovníků, uvědomila, že levorukost není nic špatného a je třeba na ni brát zřetel.

V současné době se objevuje v populaci asi 10% leváků a trend respektování leváctví se navrácí a je to jen dobře.

2. Problémy leváků a jejich výchova

Díky postavení, které leváctví po mnoho staletí ve společnosti zaujímal, se objevuje několik problémů, s nimiž se musejí leváci vypořádat a kterých bychom si měli všimnout, abychom levákům porozuměli a případně jim mohli také pomoci.

Především pro rodiče či pedagogy a vychovatele dětí – leváků je důležité seznámit se s problémy, s nimiž se levák ve svém životě může setkat. Díky tomu se totiž mohou vyhnout i některým chybám ve výchově, jimž je v této kapitole rovněž věnována pozornost.

2.1 Přeučení levák

Snaha udělat z dítěte vyloženého leváka či praváka dítěti nijak neprospěje, ba naopak může mu to uškodit. Historické i osobní zkušenosti dokazují, že vrozenou levorukost lze u dětí přeměnit na „idealizované praváctví“ násilně či nenásilně. Dosavadní nálezy a pozorování dokazují, že i nenásilná přeměna vrozeně levorukého jedince v praváka jemu samotnému přináší více nevýhod než prospěchu. Jedině u silných a odolných leváků, kteří si dokázali svoji přirozenost uhájit, přineslo povinné rozvíjení pravé ruky mimořádný rozvoj všech osobnostních kvalit. Takových „obourukých“ leváků je však jen velmi málo. U většiny převychovaných vrozených leváků se levá ruka postupně vzdává svého vedoucího postavení, ale ani dosazená vedoucí pravá ruka není příliš obratná.²⁰⁾

Je-li dítě přecvičováno z leváka na praváka, je jeho pravá ruka vrozeně neobratná a dítě má tedy ve svých činnostech četné nezdary. Proto například odkládá hračky, odmítá kreslit, stáhne se raději do koutku a svou neobratnost těžko zvládá. Může se v něm vyvíjet záporný až nenávistný postoj k těmto činnostem, které mu přivádí nepříjemné pocity.²¹⁾

²⁰⁾ Srov. Synek F.: Záhady levorukosti. Praha: Horizont, 1991, s. 62.

²¹⁾ Srov. Healey, J. M. Leváci a jejich výchova. Praha: Portál, 2002, s. 29 - 30.

Již v době před padesáti lety odborníci vehementně upozorňovali, že v souvislosti s přecvičováním může dojít ke zbytečným závažným poruchám ve vývoji dítěte. V té době se objevilo, a dodnes v některých publikacích přetrvávají tvrzení, že přecvičováním vede ke koktání a pomočování. Ještě v devadesátých letech se můžeme setkat s názorem, že „mnoho dětí se pak (když potlačujeme vrozeně vedoucí ruku) nadlouho stává citově nezvládnutelnými“. Podle stejného autora vede prý toto potlačování ke křiku a vztekání, k nežádoucímu, neúčelnému nebo i útočnému jednání a chování, ale i k nadměrné netečnosti, pláči a trucování, uzavřenosti a k dlouhodobému odmítání spolupráce. K tomu všemu může tedy vést, když mj. vedeme dítě k tomu, aby lžící drželo v pravé ruce, při pozdravu podávalo konvenčně pravou ruku a ne tu, kterou by si samo vybralo.²²⁾

Toto propojování skutečností bývá někdy některými odborníky pokládáno za velmi razantní. Dle jejich názoru je totiž neprokázané, že právě použití nedominantní ruky je příčinou uvedených příznaků.

Podstatný pozitivní výsledek však tato kampaň po letech přece jen přinesla. Dnes si málokdo troufne pokládat leváctví za poruchu, děti nejsou přecvičovány ani ve škole a snad ani doma.²³⁾

Na základě výše uvedených informací se domnívám, že v dnešní době už není přecvičováním takovým problémem jako dříve, jelikož se stále více do podvědomí lidí dostává fakt, že přecvičováním může dítěti vážně uškodit. I když to třeba není zcela jednoznačně prokázáno, objevují se případy, kdy se v souvislosti s přecvičováním určité problémy projeví, a proto je třeba brát i toto tvrzení v úvahu. Řada odborníků se přecvičováním leváků stále zabývá a zastává názor, že žádné přeučování nezůstane bez následků.

²² <http://www.rodina.cz/clanek1705.htm>

²³ <http://www.rodina.cz/clanek1705.htm>

2. 1. 1 Typické rysy osobnosti přečtených leváků

Na základě psychologických posudků a vyhodnocení testů sestavila psycholožka Barbara Sattlerová seznam rysů osobnosti, které jsou pro mnoho přečtených leváků společné:

- ▶ Neustálý sklon k odporování : zauímají takzvaný postoj „ano, ale...“
- ▶ Vynechávání a přeskokování důležitých myšlenkových pochodů při rozhovorech a diskuzích.
- ▶ Zdůrazněné asociativní myšlení.
- ▶ „Zauzlované“ myšlení – na způsob uzavřené smyčky.
- ▶ Zvyk skákat druhým do řeči, nenechat ostatní vypovídat.
- ▶ Podceňování se, shazování se, „nabízení se pod cenou“ ze strachu, že nebude schopen udržet krok s ostatními.
- ▶ Sklon hledat si partnera s nižším IQ než je vlastní, popř. partnera s postižením.
- ▶ Hašteřivost, neústupnost.
- ▶ Trvání na prvních, rychle vytvořených názorech a postojích.
- ▶ Upřednostňování stručných, přiléhavých, výstižných, ovšem i zraňujících formulací – přečtený levák „to vystihne“, aniž by bral ohled na city druhých.
- ▶ Přecitlivělost, zranitelnost – jeho vztahy bývají emocionálně ovlivněné zazlíváním, neodpouštěním, připomínáním.
- ▶ Nediplotické zacházení s ostatními – většinou nevědomé.
- ▶ Nedůvěra k ostatním a pocit, že je vystaven neustálým atakům ostatních, přičemž je nucen se bránit.
- ▶ Podivínské a samotářské chování.
- ▶ Zmatenost, přehnanost, vyumělkovanost a sklon k tvrdošijným, nepružným způsobům chování až po fanatismu.
- ▶ Přehnaná potřeba pospolitosti a družnosti jako kompenzace.
- ▶ Přehnaná sebekontrola na neustálé pokusy dosáhnout vnější dokonalosti a přesnosti až puntičkářství.
- ▶ Tvrdomost vůči sobě samotnému i vůči ostatním.
- ▶ Vývoj přísné nebo alespoň přísně působící osobnosti.²⁴⁾

²⁴ Hermann, J.Z. Vidím svět i z druhé strany. Praha: Ikar, 2006, str.80 – 81.

2. 1. 2 Jak dostat pod kontrolu následky přeučení

Přeučování leváka znamená vždy zásah do jeho mozku, ale následky nemusejí být vždy tragické. Mnoho leváků si většinou ani neuvědomuje, že jeho problémy souvisejí s přeučováním. Člověk si na danou situaci zvykne a zařídí se podle toho.

Co je tedy důležité:

1. *Pozitivní využívání charakterových vlastností.*
2. *Najít si své místo ve společnosti.*
3. *Naučit se s přeučením žít.*

Každý přeučený levák musí žít s následky a důsledky přeučení, těch se bohužel nezbaví. Jsou jeho nedílnou součástí, a proto je třeba je respektovat. Nikdo není bez chyb a nedostatků a musí se s nimi umět vypořádat.²⁵⁾

2. 2 Praktické problémy

Co malé leváky trápí a jak jim pomoci?

Čtení: Levák se intuitivně ‚dívá‘ ve směru své dominantní poloviny mozku tj. doprava. Při čtení se to projevuje tak, že zatímco již čte další vpravo nacházející se písmenko, dosud ještě zcela nevstřebal vlevo se nacházející slovo. Tímto způsobem dochází k překrucování slabik - především při čtení nahlas, k záměně počátečních písmen či slabik (např. sokol za kosol). Přirozeně čtou i pomaleji. Je potřeba je při četbě láskyplně a trpělivě povzbuzovat a dopřát jim čas i jejich tempo.

Psaní: Zatímco pravák při psaní pero táhne, levák ho tlačí. Z tohoto důvodu je dobré dítěti pořídit kvalitní psací potřeby. Ideální jsou pera se silnějším tělem. Levák by měl pero držet minimálně 2 cm nad hrotem, aby po celou dobu psaní viděl, co píše.

²⁵ Srov. Hermann, J.Z. Vidím svět i z druhé strany. Praha: Ikar, 2006, str.101 – 104.

Papír by měl být vždycky umístěn na levé straně těla a může být pootočený ve směru hodinových ručiček v úhlu až třicet stupňů. To pomůže dostat ruku do správné polohy pod řádek, do kterého se píše.

Kreslení: Leváci jsou díky dominanci pravé hemisféry nadáni fantazií, kreativitou, emotivností a prostorovým viděním. Kreslení je tedy ideálním způsobem vyjádření a je dobré jim ho dopřát v maximální míře. Nachystejte jim také větší formát papíru, A4 je pro malého umělce opravdu malý.

Pracovní podmínky: Mluvte o pracovních podmínkách svého dítěte ve škole s učitelem. Leváci by měli být usazeni do levé části lavice, aby si mohli na psaní vytvořit prostor a neomezovali svého pravorukého souseda (ideální je, když v lavici sedí dva leváci). Pohlíďte také, aby písanky a pracovní sešity měly vzory předtištěny nebo alespoň předepsány v pravé části sešitu. Klasicky totiž bývá například písmo nebo vzor v omalovánkách umístěn vlevo, což je problém: levák si ho zakrývá rukou a nevidí ho.²⁶⁾

2. 3 Společenské komplikace

Náš svět je stvořen pro praváky. Počínaje telefonními budkami, nástroji, automobily, přes fotoaparáty či pánské spodky až po pravidla stolování a podávání ruky při pozdravu. *Nahlas nevyslovená norma zní: vpravo je správně.*

První z problémů je spíše formální povahy a souvisí s terminologií. Zatímco pojmu "pravý" se užívá ve všech světových jazycích v přeneseném významu jako správný, dobrý, příznivý či vhodný, pojem "levý" vyvolává spíše asociace opačné, což může mít za určitých okolností též některé nepříznivé dopady na levoruké lidi.

²⁶ <http://www.super.cz/inspirace/12501-kdyz-je-leva-ruka-ta-prava.html>

Druhá komplikace je věcnější povahy a spočívá v tom, že žijeme v převážně pravoruce orientované civilizaci, v níž většina zařízení, nástrojů, technologií atd. je přizpůsobena užívání pravé ruky. Jedná se jak o některé velmi jednoduché nástroje v domácnosti, tak o řadu hudebních nástrojů, dopravních prostředků, prostředků komunikace aj. Podobně jsou stanoveny též společenské zvyklosti a pravidla společenského chování (např. při pozdravu se podává pravice – mému synovi často vytýkají, že podává levou ruku, u něj to však vyplývá z jeho přirozenosti). Postupně pod tímto tlakem společnosti byli v minulosti levorucí lidé přecvičováni na praváky.²⁷⁾

Dítě-levák se tedy narodí do světa, v němž je většina lidí pravorukých, má praváky ve svém nejbližším okolí, v rodině. Zejména u menších dětí, které se snaží přesně své okolí napodobovat, především různé činnosti, to může být problémem (viz. kapitola 4 - případ mého syna, který se snažil napodobit ostatní děti, píšící pravou rukou). Proto je na nás, rodičích, abychom, pokud je naše dítě levák, mu vysvětlili, že se za své leváctví nemusí stydět a myslet si, že je kvůli tomu špatný a za každou cenu se musí vyrovnat svému okolí (snažit se stát pravákem), aby nebyl třeba terčem nějakých nevhodných poznámek a posměchu.

2. 4 Prostředí přizpůsobené levákům

I když se dítě snažíme trpělivě chápat, vést, pomáhat mu, můžeme udělat i další věci pro to, aby se levák cítil v našem prostředí příjemně, aby si doma připadal skutečně jako doma a ne někde na návštěvě, kde se musí přizpůsobovat okolí. Uděláme-li vše, co je v našich silách, aby prostředí pro naše dítě-leváka bylo příjemné, najde si své cesty a o zbytek se postará samo.

²⁷ Srov. <http://www.stripky.cz/nemoci/zdravi/levorukost.html>

2. 4. 1 Uspořádání pokoje

Neexistují žádná jasná a neměnná pravidla pro rozmístění nábytku v pokoji leváka, ale je možné udělat mnohé pro to, aby se v něm, cítil dobře.

Při zařizování pokoje bychom měli dát možnost i dítěti vyjádřit se k uspořádání svého pokoje. Je mu tak dána příležitost, aby se podílelo na řešení svého problému.

Stoly a lampičky by měly být umístěny tak, aby odpovídaly potřebám leváka, a vypínače by měly být přístupné levé ruce. Pracovní stůl by měl umožňovat dostatek prostoru pro psaní. Vhodné jsou i stolní lampičky s dlouhými šňůrami, aby bylo případně možné předělat je na kteroukoli stranu stolu. Tak jsme to například vyřešili i my v dětském pokoji našeho syna. Jelikož jeho psací stůl stojí vedle postele a funguje částečně i jako noční stolek, má lampičku s dlouhým kabelem, aby si ji mohl na noc dát na levou stranu k posteli a pohodlně si mohl v noci rozsvítit. A naopak, pokud si maluje, či píše, dá si ji na pravou stranu, aby si nestínil.

Důležitá je také organizace skříně. Při její organizaci je vhodné, abychom věci uspořádali obráceně, než je tomu u praváka, takže například ramínka zavěsíme na levou stranu. Můžeme rovněž nechat samo dítě, aby nám pomohlo při uspořádání skříně, a při tom pozorujeme, kam věci ukládá. Můžeme si tak udělat představu o tom, co mu vyhovuje.

2. 4. 2 Vhodné pomůcky, nástroje a zařízení

Pokud dítě pracuje na počítači, existuje již dnes klávesnice pro leváky, s posuvníky a číslicemi vlevo a také je možné pořídit myš pro leváky. Může se mu však v dalším životě hodit, když se naučí používat běžnou počítačovou klávesnici a myš, jelikož se s nimi pravděpodobně setká ve škole a poté i v zaměstnání.

Rovněž je možné koupit spoustu dalších pomůcek vhodných pro leváka. Jsou to například tužky, pera, pravítka, nůžky, hodinky atd.. Mně se například velmi dobře osvědčily trojhranné pastelky a tužky, které díky svému tvaru umožňují lepší držení při malování a kreslení, což je zejména u dětí předškolního věku důležité.

Motoriku ruky, zejména u leváků, je potřeba procvičovat a k tomu tyto trojhranné pastelky a tužky velmi dobře poslouží.

Objevuje se i některé kuchyňské náčiní pro leváky, ale většina se vyrábí pouze pro praváky, a proto levákovi nezbyvá nic jiného, než se s ním naučit zacházet.

Stejně je tomu například i u sportovního nářadí. Existuje nářadí tzv. univerzální, které mohou používat, jak leváci, tak praváci (např. rybářské pruty a navijáky, švihadla, gymnastické nářadí apod.). Avšak u sportů, u nichž hraje stranová orientace roli, bychom se měli snažit dané vybavení přizpůsobit potřebám svého dítěte co nejlépe (např. hokejka).

I když se to přímo na malé děti nevztahuje, další věcí, kterou se leváci musí naučit používat, neboť není přizpůsobena pro leváky, je motorové vozidlo (pokud ovšem nežijí v Anglii). Pokud je řidič levák, zůstane jeho dominantní ruka svým způsobem nevyužita.

Levákův mozek pracuje pružně, je méně rigidní než u praváka, takže se lépe vyrovná s danými překážkami a překoná je.

Rodiče by měli mít neustále na mysli, že to, co vypadá jako nešikovnost, může být ve skutečnosti bojem s nástroji a zařízeními uzpůsobenými pro pravorukou většinu. Proto v případě, že se dítěti-levákovi nedaří zvládnout některé nástroje, je potřeba, aby rodiče neztráceli nervy, měli s dítětem trpělivost a snažili se ho podpořit, jako konečně ve všem.

2. 5 Výhody a dary levorukosti

Abych v této práci nehovořila pouze o problémech, které leváky mohou v průběhu jejich života potkat, tak bych zde jako protipól ráda uvedla také některé výhody, jež leváci mohou mít.

Zřejmě největší z těchto výhod je **pružnost a přizpůsobivost** levorukých lidí. Leváci mohou mít lepší prostorovou představivost. Mívají i nadání na matematiku. Někteří lidé si také například myslí, že leváci jsou zvláště tvořiví lidé.

O takových a jim podobných názorech je nejspíš možno diskutovat. Jedno je však jisté. Levorukost může pro dítě znamenat rys, který ho odlišuje od průměru. A v této odlišnosti je část jeho identity. Leváctví se pro dítě může stát v určitém smyslu zdrojem hrdosti.²⁸⁾ My rodiče mu musíme pomoci, aby se skutečně mohlo cítit hrdé a ne méněcenné a svým způsobem mohlo svou levorukost považovat za dar, který nemá jen tak každý.

Nesmíme také zapomenout, že leváci mají i svůj den. **13. srpen je Mezinárodním dnem leváků.**

2. 6 Výchova leváků

Rodičovství je nejen posláním. Je to umění vyžadující talent a důkladné znalosti.²⁹⁾ U rodičů dítěte-leváka to platí dvojnásob, zejména co se týká znalostí. Je-li rodič důkladně seznámen a poučen o preferenci stran, o tom, s jakými problémy se může jeho levoruké dítě ve svém životě setkat, může pro své dítě udělat mnoho pozitivního. Mělo by být v zájmu každého rodiče dítěte-leváka, aby získal co nejvíce **informací** o této problematice a tím pádem měl dostatek možností usnadnit svému dítěti překonat překážky, se kterými se musí potýkat.

Neznamená to, že by se výchova leváka výrazně lišila od výchovy jiných dětí. Jen je potřeba **v některých oblastech výchovy zvolit malinko jiný postup a přístup** a používat například různé pomůcky, které mohou levákovi pomoci např. při psaní, kreslení, práci v kuchyni apod.

²⁸⁾ Srov. Healey, J. M. Leváci a jejich výchova. Praha: Portál, 2002 s. 103 - 108.

²⁹⁾ Rheinwaldová, E. Jak vychovat šťastné dítě. Praha: Motto, 1997, s. 6.

Je rovněž důležité, aby rodič *určil přednosti a slabiny svého dítěte* tak, aby mohl rozvíjet jeho schopnosti a pomáhat mu v těch oblastech, kde se vyskytují nějaké potíže.³⁰⁾ Rodiče musí pomáhat dítěti objevovat jeho fyzické a duševní schopnosti.³¹⁾ Má-li dítě na něco talent a v některé oblasti se mu daří, je třeba to v dítěti probouzet, oceňovat a pěstovat.³²⁾ Při tom je velmi důležité, aby bylo dítě chváleno a povzbuzováno, aby se v něm vytvářely pozitivní pocity. *Dítě musí být hrdé, že je dobré, chytré a šikovné.*³³⁾

V opačném případě, tedy když se dítěti něco nedaří, což se u leváků nestává málokdy, je podstatné, aby rodiče neztráceli nervy, měli s dítětem trpělivost a také samotné dítě naučili trpělivosti. *Dítě se musí naučit vytrvat*, mít touhu dobrat se k cíli, tedy dokončit to, co začalo.³⁴⁾

Úkoly rodičů:

- ▶ *Pomáhat dítěti vypěstovat si vlastní identitu*, respektovat přitom jeho jedinečnost a citlivě ho vést k probuzení všeho dobrého, co v něm je. Učit ho kontrole všech negativních vlastností, jež v sobě každý jedinec má.
- ▶ *Pomáhat dítěti naučit se mít rádo*, protože jen tak bude schopno milovat druhé lidi.
- ▶ *Pomáhat dítěti získat pocit, že jeho cena je obsažena už v samotné jeho existenci*. Bez tohoto vědomí se lidé stávají závislími na druhých, kteří jimi manipulují a ponižují je.
- ▶ *Pěstovat v dítěti sebeúctu* založenou na vědomí, že je milováníhodné a hodnotné. Vyšší sebevědomí neznamena domýšlivost, ale sebejistotu.
- ▶ *Vzbudit v dítěti pocit, že je schopno ovládat se a zvládnout reakce okolí*.
- ▶ *Pomáhat dítěti vytvářet si pozitivní představu o sobě*. Ta se vytváří slovy, neverbální komunikací a jednáním druhých lidí. Proto si dávejte pozor, jak se k dítěti chováte.³⁵⁾

³⁰⁾ Srov. Healey, J. M. Leváci a jejich výchova. Praha: Portál, 2002. s. 48.

³¹⁾ Rheinwaldová, E. Jak vychovat šťastné dítě. Praha: Motto, 1997, s. 124 - 125.

³²⁾ Srov. Rheinwaldová, E. Jak vychovat šťastné dítě. Praha: Motto, 1997, s. 149.

³³⁾ Rheinwaldová, E., Jak vychovat šťastné dítě. Praha: Motto, 1997, s. 110.

³⁴⁾ Rheinwaldová, E., Jak vychovat šťastné dítě. Praha: Motto, 1997, s. 188.

³⁵⁾ Srov. Rheinwaldová, E. Jak vychovat šťastné dítě. Praha: Motto, 1997, s. 238.

Co je důležité si pamatovat:

- ▶ Sebeúcta pramení z pozitivních životních zkušeností.
- ▶ Pokud dítě cítí, že nesplňuje očekávání rodičů, ztrácí sebedůvěru a sebeúctu.
- ▶ Negativní představy o sobě mohou být v dítěti změněny poskytnutím láskyplného prostředí a prožitkem úspěchu.
- ▶ Osobní jistota dává dítěti odvahu a energii dosahovat vytyčených cílů.
- ▶ Když si dítě věří, je schopno jednat s druhými otevřeně a beze strachu.
- ▶ Každé dítě potřebuje výlučnou pozornost, aby se cítilo milováno.
- ▶ Láska se nevyjadřuje přehnanou starostlivostí, dárky nebo tím, že se vzdáte svých potřeb.
- ▶ Dítě pocítuje lásku, když si najdete čas být výhradně s ním.
- ▶ Důvěra je jedna z nejdůležitějších součástí psychicky bezpečného prostředí.
- ▶ Dítě musí mít pocit, že se na rodiče může spolehnout.
- ▶ Sami musíte najít nejlepší způsob, jak s dítětem jednat.³⁶⁾

2. 7 Dílčí závěr

Čím více jako rodiče víte o svém levorukém dítěti, tím lépe pro vás i pro dítě. A je toho tolik, co se můžete o svém milém leváčkovi dozvědět a podpořit jej!

Stále totiž existuje mnoho lidí, kteří si neuvědomují odlišné potřeby a přednosti leváků - a jsou mezi rodiči, učiteli, trenéry apod. Proto by především rodiče měli mít snahu dozvědět se o leváctví co nejvíce informací.

Výchova leváků jako taková není náročnější, než výchova praváků. Ve výchově leváků je spíše problémem, jak se k leváctví staví okolí. Je v ní možná zapotřebí více trpělivosti, např. co se týká učení leváka různými činnostmi, ale v jiných ohledech se od výchovy praváků neliší. Tento názor mi potvrdili i někteří rodiče, kteří mají také dítě – leváka.

³⁶⁾ Srov. Rheinwaldová, E. Jak vychovat šťastné dítě. Praha: Motto, 1997, s. 238 - 241.

Stejně jako praváka, tak i leváka musí rodiče vést k zodpovědnosti, dodržování pravidel, učí ho morálním hodnotám, rozvíjí jeho emocionální stránku, rozvíjí ho tělesně apod.

Ve svém životě se však levák musí vypořádávat se spoustou problémů, které před něj staví pravoruká společnost, má ale jednu velkou výhodu – jeho mozek pracuje pružněji a díky tomu se levák dovede lépe přizpůsobit a zvládnout problémy související s jeho leváctvím.

Zaujme-li „pravoruká“ společnost vstřícnější postoj (naštěstí se to již po malých krůčcích děje), budou to mít leváci zase o něco snazší a o to bychom měli usilovat.

Praktická část:

3. Levák a jeho spolužáci

V praktické části jsem se kromě jiného zaměřila na vztahy leváků a jejich spolužáků, k čemuž byl směřován i můj malý výzkum.

Ve škole tráví dítě řadu let a školní období je důležitou součástí života každého z nás, proto je podstatné, aby toto období bylo pro každého člověka, co nejméně problémové.

Řadě z nás se to „podaří“ a na školní léta vzpomínáme rádi a s určitou nostalgií a zvláštním pocitem v srdci. Na třídních srazech po několika desítkách let se pak spolužáci předhánějí ve vzpomínání na různé historky z tohoto období a rádi si je připomínají.

Ne ve všech však školní léta vyvolávají příjemné a radostné vzpomínky a jsou i takoví, kteří by školní léta nejraději „vymazali“ ze svého života, protože je mají spojená se zážitky, na které nechtějí vzpomínat. Do této skupiny mohou spadat např. lidé, kteří byli ve škole zesměšňováni, ponižováni třeba kvůli své sociální situaci. Mohou zde však patřit i leváci, kteří se mohli s nevhodným chováním setkat kvůli své levorukosti.

Tím, co jsem chtěla svým výzkumem zjistit, bylo tedy to, zda „dnešní“ děti – leváci se ve školním kolektivu setkávají s pro ně nepříjemným chováním a jednáním, které by jim případně mohlo jejich školní léta „kazit“ a ubližovat jim. Zda jim tedy jejich spolužáci připravují „perné chvílky“ jen z důvodu, že píší či dělají různé činnosti levou rukou a zda si toho vůbec spolužáci všímají a jejich „jinakost“ vnímají.

3. 1 Projekt diplomové práce

3. 1. 1 Popis problému:

V úvodu své diplomové práce bych chtěla objasnit, proč jsem si dané téma zvolila a jakou má souvislost se sociální pedagogikou.

V první kapitole teoretické části své diplomové práce bych se chtěla zabývat leváctvím a jeho podstatou obecně, tedy jeho biologií a fyziologií. To znamená vrozeným a genetickým podmíněnostem, funkci mozku v případě leváctví, souvislostem mezi laterální preferencí ruky, oka a nohy.

Dalším okruhem v této kapitole by mělo být rozpoznání leváctví u dítěte, jak postupovat, kdy se laterální preference vyhraňují, kdy je možno říci s určitostí, zda je dítě levákem. Jedním z bodů této kapitoly by měl být výskyt leváků v populaci, jak se jejich zastoupení v průběhu let či staletí měnilo. Také bych zde chtěla seznámit s problematikou leváctví v minulosti a jeho oficiálním uznáním ministerstvem školství.

Ve druhé kapitole bych se chtěla zmínit o problémech, se kterými se leváci mohou setkat. Velkým problémem u leváků je přeučování, které bylo rozsáhlé především v minulosti.

Také bych v této kapitole ráda popsala, jak je to s dostupností různých pomůcek a nástrojů pro leváky a kde je možné je obstarat. Na druhou stranu bych v této kapitole chtěla zmínit i některé výhody, které jsou levákům připisovány.

Ráda bych zde seznámila potenciální čtenáře s tím, jak vhodně levákům přizpůsobit prostředí. Důležitým a posledním bodem této kapitoly mé diplomové práce by měla být výchova leváků a její specifické zvláštnosti.

V první kapitole praktické části (respektive třetí kapitole diplomové práce) bych se chtěla zaměřit na zjištění toho, jaké jsou ve školních podmínkách reakce žáků na své spolužáky – leváky. Výsledky tohoto mého malého průzkumu vyhodnotit a v závěru

této části vyvodit ze získaných poznatků o daném problému určitá doporučení pro pedagogy, vychovatele i rodiče.

V průběhu druhé kapitoly praktické části (čtvrté kapitoly diplomové práce) bych chtěla zmínit vlastní zkušenosti týkající se leváka, také poznatky a zkušenosti jiných rodičů dětí – leváků, či pedagogů a vychovatelů, kteří se s leváctvím u dětí při výkonu své profese setkali.

V závěru bych chtěla získané poznatky a doporučení shrnout a poukázat na to, jak lze mínění a chování vůči levákům ovlivnit prostředky sociální pedagogiky. Také bych chtěla upozornit na to, že leváctví není tělesný handicap, ale právě spíše handicap sociální a v tomto případě jde o to, abychom o něm začali přemýšlet jinak a také jiným způsobem k němu přistupovat.

3. 1. 2 Cíle teoretické části diplomové práce:

- ▶ Zjistit, co vlastně o leváctví vůbec víme.
- ▶ Porovnat mínění o leváctví v minulosti a dnes (z dostupných pramenů).
- ▶ Zjistit, jaké jsou problémy leváků a jak tyto problémy zmírnit třeba vhodnými pomůckami.
- ▶ Zjistit, jak lze mínění a chování vůči levákovi ovlivnit prostředky sociální pedagogiky.

Zdůvodnění cílů:

Jsem matkou syna leváka a vzhledem k tomu, že se v naší rodině žádný další levák nevyskytuje, chtěla bych o leváctví získat co nejvíce informací. Leváctvím jsem se zabývala už ve své bakalářské práci a myslím si, že leváctví je třeba věnovat pozornost, a proto bych se tímto tématem chtěla zabývat i ve své diplomové práci.

Protože jsem se setkala i s negativními reakcemi na leváctví mého syna, chtěla bych zjistit, jaké jsou názory na leváctví a jak tomu bylo třeba i v minulosti.

Neboť se leváci setkávají se spoustou problémů např. problémy praktickými, které se týkají různých pomůcek a nářadí, chtěla bych zjistit, jak je to třeba s dostupností různých pomůcek a kde je možné je sehnat.

Myslím si, že leváctví je problémem sociálním, nikoli tělesným, proto bych chtěla za pomoci získaných poznatků a zkušeností zjistit, jak by bylo možné ovlivnit mínění o levácích a postoje k nim prostřednictvím sociální pedagogiky.

3. 1. 3 Osnova diplomové práce:

Teoretická část:

Úvod

1. Leváctví – co, o něm víme?

1.1 Biologie a fyziologie leváctví.

1.2 Rozpoznání leváctví

1.3 Výskyt leváků v populaci

1.4 Uznání leváctví

1.5 Dílčí závěr

2. Problémy leváků a jejich výchova

2.1 Přeúčený levák

2.2 Praktické problémy

2.3 Společenské komplikace

2.4 Prostředí přizpůsobené levákům

2.5 Výchova leváků

2.6 Dílčí závěr

Praktická část:

3. Levák a jeho spolužáci

3.1 Projekt diplomové práce

3.2 Vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření

3.3 Doporučení plynoucí ze zjištěných poznatků

3.4 Dílčí závěr

4. Vlastní zkušenosti s levákem

4.1 Jsem matkou dítěte leváka

4.2 Dítě levák a jeho učitel

4.3 Rady pro rodiče a pedagogy dětí – leváků

4.4 Dílčí závěr

Závěr

Resumé

Anotace

Literatura a prameny

Přílohy

3. 1. 4 Cíle praktické části diplomové práce:

- ▶ Zkoumat ve školních podmínkách reakce žáků na leváctví u spolužáků.
- ▶ Na podkladě výzkumu a zjištěných informací potvrdit či vyvrátit stanovené hypotézy.
- ▶ Vyhodnocené šetření předat řediteli základní školy, na níž výzkum proběhl.
- ▶ Srovnat teorii výchovy leváků se svými praktickými zkušenostmi a také zkušenostmi jiných rodičů, pedagogů a vychovatelů dítěte leváka.
- ▶ Vyvodit ze získaných poznatků doporučení pro pedagogy, vychovatele i rodiče dětí leváků.

Zdůvodnění cílů:

V současné době pracuji na Základní škole a vzhledem k tomu, že se zde vyskytují i leváci, chtěla bych zjistit, jaké jsou reakce žáků na své spolužáky – leváky. Mám dívku – leváka i ve své třídě, kde dělám třídní učitelku a někdy mi připadá, že někteří z žáků její leváctví ani nevnímají a u jiných je to zase naopak. Myslím si tedy, že by bylo zajímavé zjistit, zda je tomu tak i v ostatních třídách. Proto si jako otázky ke zkoumání kladu – jaké jsou reakce na leváctví u spolužáků a zda to leváctví vůbec vnímají.

Na základě vyhodnocení mého výzkumu a z něj vyvozených závěrů bych si chtěla ověřit nebo vyvrátit hypotézy v této práci stanovené.

Také bych chtěla výsledky svého šetření předat paní ředitelce Základní školy Zborovice, neboť si myslím, že by pro ni mohly být zajímavé.

Jelikož je výchova leváka momentálně jedním z mých největších životních úkolů, chtěla bych porovnat teorii výchovy leváků a pedagogického přístupu k levákům se svými praktickými zkušenostmi a také zkušenostmi jiných rodičů dětí leváků, pedagogů a vychovatelů.

V neposlední řadě bych chtěla ze získaných poznatků, vlastních zkušeností a rovněž zkušeností jiných rodičů, pedagogů a vychovatelů vyvodit doporučení pro další pedagogy, vychovatele i rodiče dětí leváků. Domnívám se, že by pro ně tato doporučení mohla být přínosem.

Hypotézy:

- ▶ Reakce spolužáků k levákům jsou negativní.
- ▶ Žáci leváctví u spolužáků ani nevnímají.
- ▶ Je nutný zcela specifický přístup k dítěti – levákovi.

Konkrétní otázky:

1. Jaké jsou reakce žáků na své spolužáky – leváky?
2. Vnímají vůbec žáci leváctví u svých spolužáků?
3. Musíme, jako rodiče či pedagogové dětí – leváků, zvolit nějaký specifický přístup k levákovi?

3. 1. 5 Metody zpracování empirické části:

Dotazník - dotazníkové šetření bude probíhat podle časového harmonogramu. Harmonogram stanovuje výzkum provést v září a říjnu roku 2008. Dotazníky budou v mé přítomnosti a přítomnosti třídní učitelky rozdány žákům 3. – 9. ročníku Základní školy Zborovice. Součástí budou konkrétní pokyny, jak a proč dotazník vyplňovat. Výzkum bych ráda vyhodnotila společně s výchovnou poradkyní dané školy.

Pomocí tohoto dotazníkového šetření bych si chtěla ověřit či vyvrátit první a druhou hypotézu mé práce.

Rozhovor – o zkušenostech s leváctvím bych chtěla promluvit s některými rodiči leváků, které znám osobně a především mě zajímají zkušenosti pedagogů a vychovatelů skupin žáků, jejichž členem je levák. V tomto případě budu rozmlouvat s pedagogy a vychovatelkami Základní školy Zborovice a budu se zajímat o jejich názory na postavení leváků ve školním kolektivu, jejich praktické návrhy, jak řešit případné problémy s leváctvím apod.

Pomocí rozhovoru bych chtěla ověřit či vyvrátit třetí hypotézu mé práce.

3. 1. 6 Charakteristika výběrového souboru:

Své dotazníkové šetření bych chtěla provádět v Základní škole Zborovice. Je to malá škola, jejímž zřizovatelem je Obecní úřad Zborovice. V této škole je od každého ročníku jedna třída, což je tedy 9 tříd. Ve třídách je celkem 153 žáků, což je v průměru 17 žáků ve třídě.

Vzhledem k tomu, že na této škole pracuji, tak vím, že se zde nachází i několik leváků. Proto bych zde chtěla provést svůj výzkum, který by zjišťoval, jaké jsou reakce žáků na svého spolužáka – leváka.

Výzkum bych chtěla provést pomocí dotazníkového šetření mezi dětmi 3. – 9. ročníku (těch je prozatím 115) této Základní školy, u nichž předpokládám, že už by mohli porozumět mým požadavkům ohledně daného dotazníkového šetření a jejich odpovědi pro mne budou přínosem.

Dále bych chtěla pomocí rozhovoru s pedagogickými pracovníky této školy (je jich 14) zjistit jejich konkrétní zkušenosti s dítětem-levákem. Ráda bych oslovila také některé z rodičů dítěte – leváka, ale uvidíme, nakolik budou k mému zkoumání vstřícní.

3. 1. 7 Časový harmonogram:

- ▶ **Září - listopad 2007** – příprava projektu diplomové práce, shromažďování literatury a pramenů k tvorbě diplomové práce, konzultace s vedoucím práce.
- ▶ **Prosinec 2007** – odevzdání projektu diplomové práce.
- ▶ **Prosinec 2007 – duben 2008** – další shromažďování literatury, pramenů, informací.
- ▶ **Květen – srpen 2008** - konzultace s vedoucím práce, studium získaných podkladů a jejich zpracování.
- ▶ **Září – říjen 2008** - výzkum na ZŠ.
- ▶ **Říjen – listopad 2008** – konzultace s vedoucím práce, zpracování, vyhodnocení výzkumu.
- ▶ **Prosinec 2008 – únor 2009** - dokončení diplomové práce.
- ▶ **Únor 2009** - formální úpravy, tisk a vazba diplomové práce.
- ▶ **Březen 2009** - odevzdání konečné verze diplomové práce.

3. 1. 8 Možnosti praktického využití diplomové práce:

Ve své diplomové práci se zabývám leváctvím. Leváctví není zdravotní handicap. Je to přirozený stav, který ale člověka – leváka staví před spoustu problémů, jež mohou být jak praktického charakteru (nástroje, pomůcky apod.), tak se může jednat o různé společenské komplikace. Proto také název mé diplomové práce zní – Leváctví jako sociální handicap.

V této práci mohou najít jak rodiče dětí - leváků, tak i pedagogové a vychovatelé skupin žáků, ve kterých je členem levák, odpovědi na některé otázky týkající se leváctví, přístupu k levákům a také samotné výchovy leváků. Také zde mohou porovnat své praktické zkušenosti s výchovou a vzděláváním leváků s teoretickými poznatky.

3. 1. 9 Literatura a prameny:

Seznam literatury:

1. BEDDULPH, S. Tajemství výchovy šťastných dětí. Praha:Portál, 1999.
2. BERANOVÁ, L. Rodinná výchova – dítě levák (bakalářská práce). Brno: 2007.
3. BERDYCHOVÁ, J., BĚLINOVÁ, L., BRTNÍKOVÁ, M. Výchova dítěte předškolního věku. Praha: Horizont, 1980.
4. BERNEOVÁ, P. H., SAVARY, L. M. Jak nevychovat dítě s pocitem méněcennosti. Praha: Portál, 1998.
5. ČAČKA, O. Psychologie dítěte. Tišnov: Sursum, 1997.
6. ČÁP, J. Psychologie pro učitele. Praha: SPN, 1983.
7. DRNKOVÁ,Z., SYLLABOVÁ, R. Záhada leváctví a praváctví. Praha: Avicium, 1983.
8. DYON, L. Hry pro všestranný rozvoj dítěte. Praha: Portál, 2003.
9. HEALEY, J. M. Leváci a jejich výchova. Praha: Portál, 2002.
10. HERMANN, J.Z. Vidím svět i z druhé strany. Praha: Ikar, 2006.
11. KOHOUTEK, R. Vývojová psychologie – učební texty. Brno: IMS, 2003.
12. KRAUS B. K otázkám humanitního a sociálního výzkumu. Brno: IMS, 2006.
13. KUTÁLKOVÁ, D. Jak připravit dítě do 1. třídy. Praha: Grada, 2005.
- 14.LOOSEOVÁ, A. C., PIEKERTO VÁ, N., DIENEROVÁ, G. Grafomotorika pro děti předškolního věku. Praha: Portál, 2003.
15. MÁDROVÁ, E. Učíme se hrou. Praha: Práce, s. r. o., 1995.
16. MIŠURCOVÁ, V. a kol. Hra a hračka v životě dítěte. Praha: SPN, 1980.
17. NELEŠOVSKÁ, A. Jak se děti učí hrou. Praha: Grada, 2004.
18. RHEINWALDOVÁ, E. Jak vychovat šťastné dítě. Praha: Motto, 1997.
19. ROGGE, J. U. Výchova dětí krok za krokem. Praha: Portál, 2007.
20. SMRČKA, F. a kol. ABC rodinné výchovy. Praha: SPN,1983.
21. SOVÁK, M. Výchova leváků v rodině. Praha: SPN, 1985.
22. SYNEK, F. Záhady levorukosti. Praha: Horizont, 1991.
23. ŠPAŇHELOVÁ, I. Dítě v předškolním období. Praha: Mladá fronta, 2004
- články z různých periodik

Použité elektronické zdroje:

1. Státní zdravotnický ústav: www.szu.cz
2. <http://www.stripky.cz/nemoci/zdravi/levorukost.html>
3. <http://www.rodina.cz/clanek1705.htm>
4. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Lev%C3%A1k>
5. <http://www.kubata.nazory.cz/clanky/kap7.html>
6. <http://www.super.cz/inspirace/12501-kdyz-je-leva-ruka-ta-prava.html>
7. <http://prolevaky.cz/clanky/leva-s-pravou-a-naopak.html>
8. <http://www.babyonline.cz/vyvoj-ditete/pravak-nebo-levak.html>
9. <http://referaty.superstudent.cz/ostatni/levactvi-jake-skody-muze-napachat-preucovani-jak-se-spravne-chovat-k-levakovi-f898.html>
10. <http://www.rodina.cz/clanek1705.htm>
11. <http://prolevaky.cz/clanky/moje-dite-je-levak.html>
12. <http://prolevaky.cz/clanky/preuceny-levak.html>
13. <http://www.archart.cz/levorukost/>
14. <http://prolevaky.cz/clanky/kazdy-ma-dve-ruce.html>
15. <http://prolevaky.cz/clanky/jine-dimenze-zivota.html>
16. <http://prolevaky.cz/clanky/spojuji-nas-odlisnosti.html>

3. 1. 10 Předpokládané přílohy:

1. Fotografie některých pomůcek pro leváky.
2. Ukázka některých her pro děti – zejména na rozvoj motoriky.
3. Dotazník (průzkum v ZŠ – reakce spolužáků na leváky).
4. Testy na zjišťování laterality.
5. Věstník ministerstva školství a ministerstva kultury a informací z 10. února 1967 (1 strana).

3. 2 Vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření

Dotazníkové šetření probíhalo na Základní škole Zborovice, okres Kroměříž, příspěvkové organizaci mezi žáky 5. – 9. ročníku. Původní záměr byl „vyzpovídat“ žáky 3. – 9. ročníku, ale po důkladném zvážení jsem se rozhodla, že do svého dotazníkového šetření zahrnu pouze žáky 5. – 9. ročníku, kteří jsou již přece jen rozumově vyspělejší, a spolupráce na tak podstatném úkolu je s nimi schůdnější. Jsou schopni lépe porozumět úkolu, chápat jeho důležitost. Také sehrál důležitou roli fakt, že v 5. – 9. ročníku sama vyučuji, takže jsem měla „více prostoru“ si dotazníkové šetření po dohodě s paní ředitelkou uskutečnit.

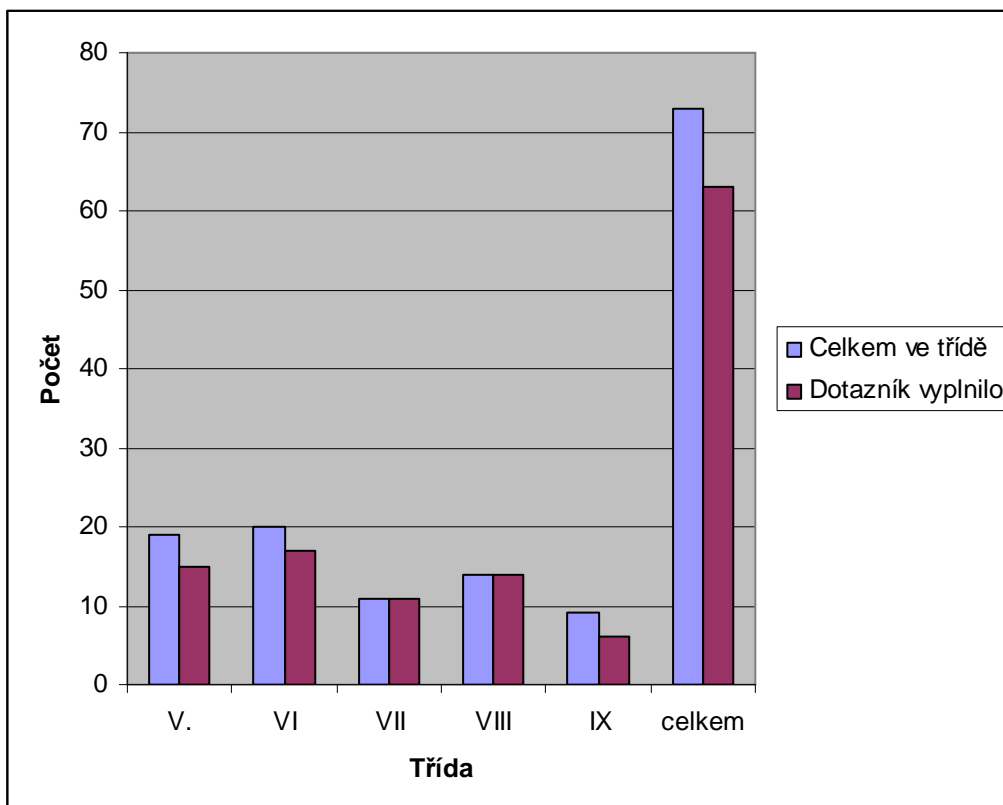
Před rozdáním dotazníku byly žákům podány základní informace, jak dotazník vyplňovat, k čemu budou vyplněné dotazníky sloužit apod. Žákům bylo zdůrazněno, že dotazník je anonymní a že nikdo nebude „pátrat“ po tom, co kdo napsal (je to koneckonců uvedeno i v úvodu mého dotazníku). Žáci byli požádáni, aby na otázky odpovídali pravdivě a zodpovědně, aby si uvědomili důležitost svého úkolu. A musím uznat, že se svého úkolu zhostili opravdu zodpovědně.

Žáci měli možnost se v případě nejasností u kterékoli z otázek zeptat, jak je otázka myšlena apod. a ujasnit si tak, jak na danou otázku odpovědět, neboť, jak jsem již uvedla výše, ve všech těchto ročnících vyučuji, takže jsem mohla být v každé třídě v průběhu celého dotazníkového šetření přítomna a případné dotazy žákům zodpovídat. Také mi to dalo možnost se žáků, kteří byli přístupní diskusi, „doptat“ či více prohloubit jejich odpovědi. Žákům bylo také sděleno, že na otázky číslo 8 a 10 odpovídají pouze leváci.

V následujícím textu jsou rozebrány výsledné odpovědi na jednotlivé otázky, které se vyskytovaly v dotazníku (viz. příloha č. 4), jenž byl žákům předložen.

Účast na dotazování

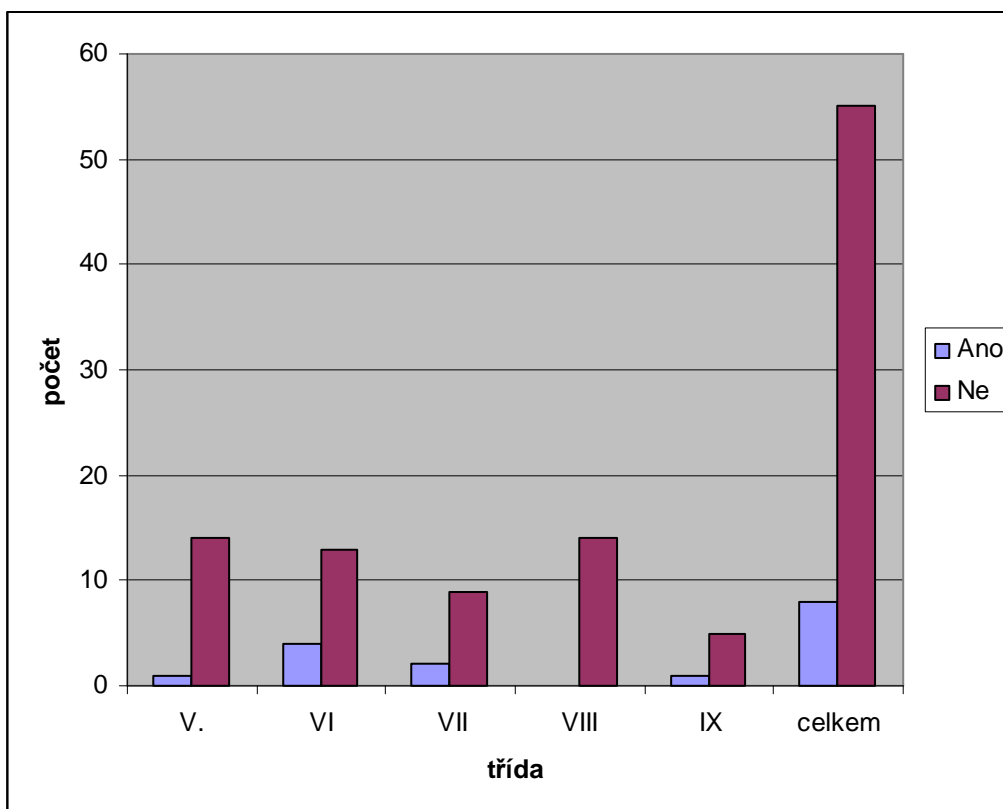
Třída	V.	VI	VII	VIII	IX	Celkem
Celkem ve třídě	19	20	11	14	9	73
Dotazník vyplnilo	15	17	11	14	6	63

Účast na dotazování byla skutečně uspokojivá, neboť z celkového počtu žáků 5. – 9. ročníku, který činí 73 žáků, se jich na dotazníkovém šetření podílelo 63. V V. třídě to bylo 78,95 %, v VI. třídě 85 %, v VII. třídě 100%, v VIII. třídě 100% a v IX. třídě 66,67 % z celkového počtu žáků ve třídě.

Otázka č. 1.: Jsi levák ?

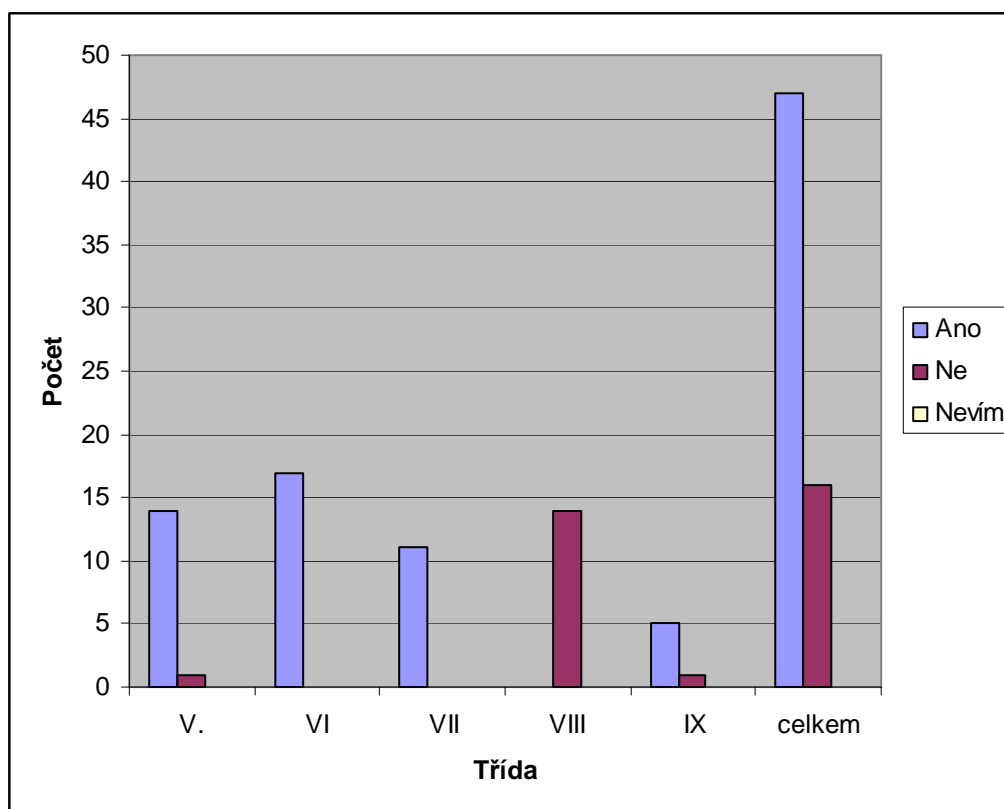
Třída	V.	VI	VII	VIII	IX	Celkem
Ano	1	4	2	0	1	8
Ne	14	13	9	14	5	55

Z odpovědí na otázku č. 1. bylo zjištěno, že mezi dotazovanými žáky 5. – 9. ročníku je z 63 žáků 8 leváků, což je 12,7 % a což zhruba odpovídá průměru, který je uváděn v odborných publikacích a to je 10 % leváků v populaci. Samozřejmě nelze srovnávat výzkumy prováděné na několika stovkách až tisících respondentů s výzkumem mezi 63 žáky, který je opravdu jen orientační.

Otázka č. 2.: Je ve Vaší třídě nějaký (další) spolužák, který je levák ?

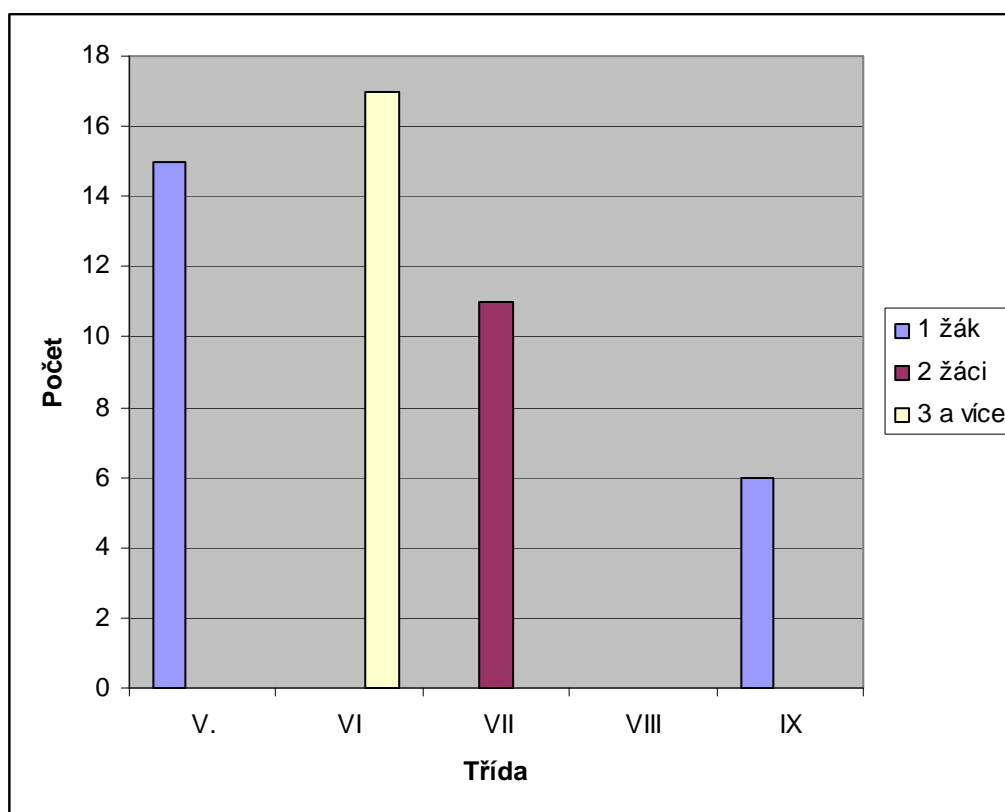
Třída	V.	VI	VII	VIII	IX	Celkem
Ano	14	17	11	0	5	47
Ne	1	0	0	14	1	16
Nevím	0	0	0	0	0	0

Ve všech třídách všichni dotazovaní žáci odpovídali správně, z čehož je jasné, že mají povědomí o tom, že se v jejich třídě nacházejí popř. nenacházejí žáci – leváci.

Otázka č. 3.: Kolik si myslíš (víš), že je ve Vaší třídě leváků?

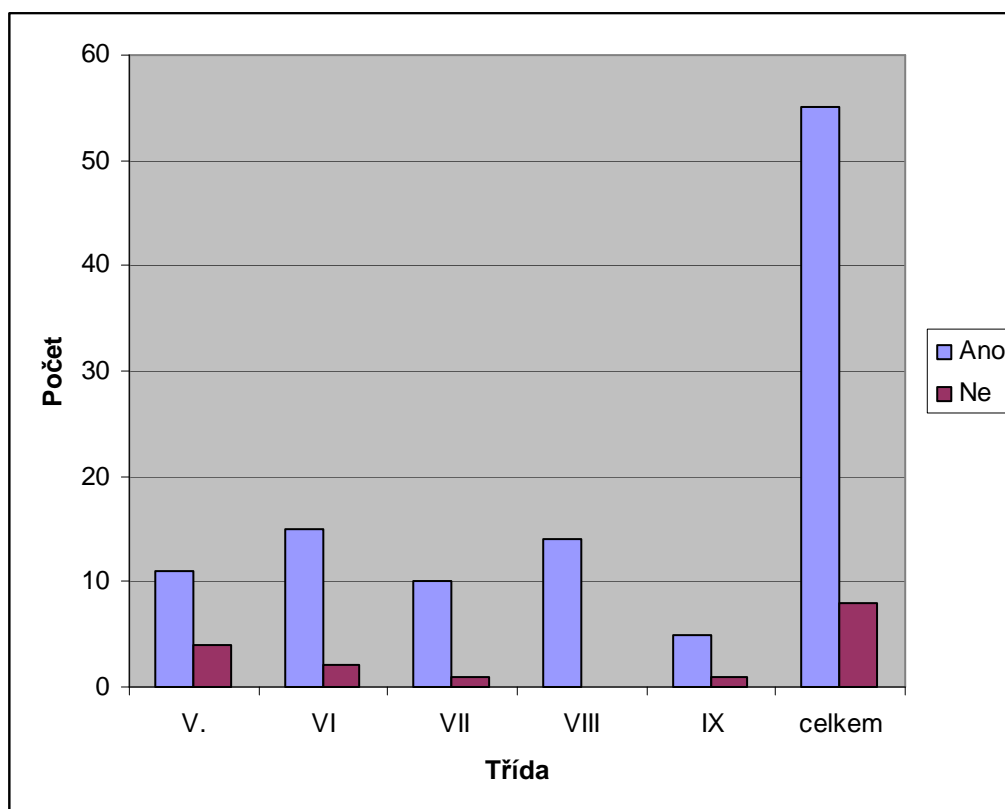
Třída	V.	VI	VII	VIII	IX
1 žák	15	0	0	0	6
2 žáci	0	0	11	0	0
3 a více	0	17	0	0	0

Na tuto otázku opět všichni dotazovaní žáci odpovídali pravdivě, všichni tedy znali počet žáků – leváků ve svých řadách.

Otázka č. 4.: Je podle Tebe leváctví normální a běžné?

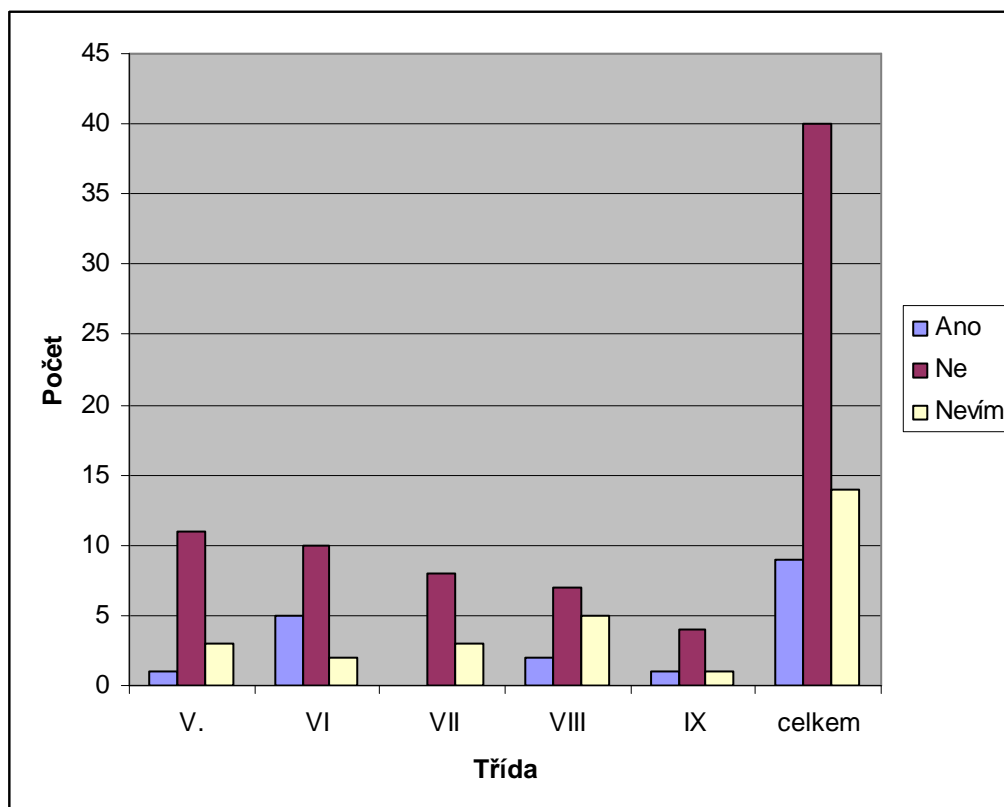
Třída	V.	VI	VII	VIII	IX	Celkem
Ano	11	15	10	14	5	55
Ne	4	2	1	0	1	8

V odpovědích na tuto otázku se již objevily nepatrné rozdíly. Ze 63 žáků si 8 myslí, že leváctví není až tak zcela běžné a normální. Protože jsem byla přítomna ve všech třídách při dotazníkovém šetření, měla jsem možnost, po odevzdání dotazníků a shlédnutí odpovědí, žáků, kteří se „nebáli“ svůj názor „zveřejnit“, zeptat se, proč si myslí, že leváctví není běžné a normální. Jejich odpovědi většinou zněly, že leváků je mezi lidmi málo a že jsou tedy „vzácní“ a proto není jejich existence zcela běžná. Přesto si však nemyslí, že by leváctví nebylo normální, berou ho jako součást života a společnosti.

Otázka č. 5.: Jsou podle Tebe leváci ještě v něčem dalším (kromě používání jiné ruky) jiní než praváci?

Třída	V.	VI	VII	VIII	IX	Celkem
Ano	1	5	0	2	1	9
Ne	11	10	8	7	4	40
Nevím	3	2	3	5	1	14

V tomto případě se opět našly mírné rozdíly v odpovědích, většina dotazovaných si však myslí, že leváci nejsou v ničem dalším (kromě používání levé ruky) jiní než praváci a že nemají žádné další zvláštnosti, či přednosti nebo nedostatky. 14 žáků neví, či si nejsou jisti, zda nějaké další rozdíly mezi leváky a praváky existují a 9 žáků si myslí, že rozdíly existují a jaké ty rozdíly dle jejich názoru jsou, odpovídali v následující otázce.

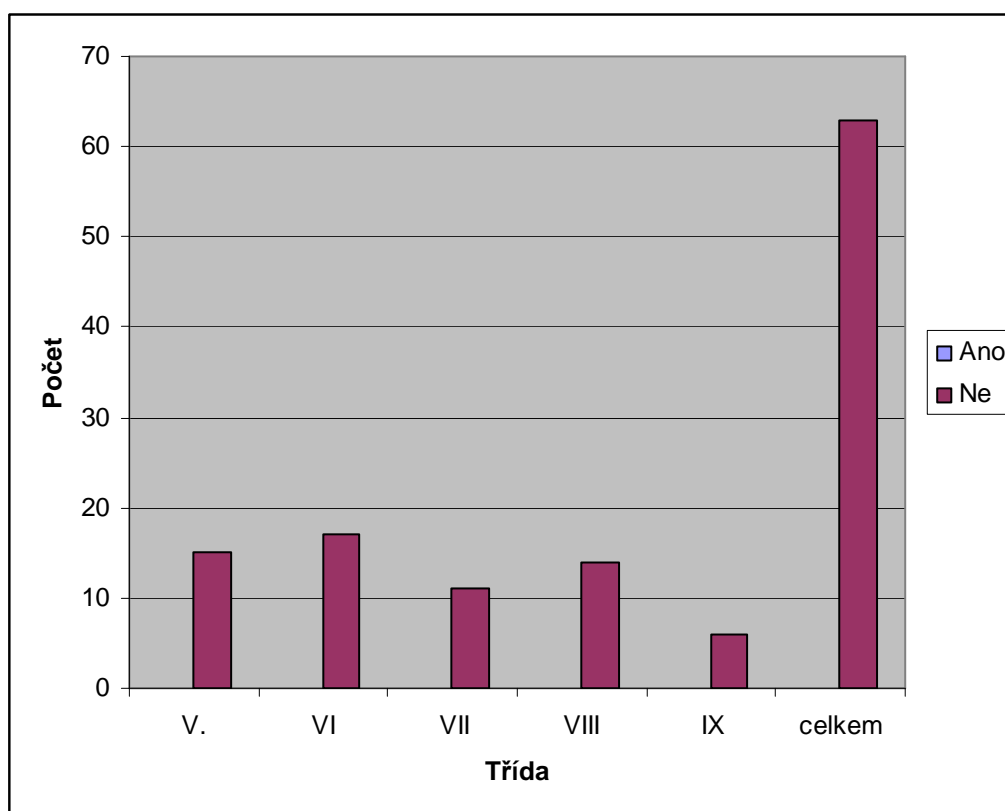
Otázka č. 6.: Pokud jsou podle Tebe ještě v něčem jiní, napiš v čem:

Odpovědi žáků	Počet
Jsou tvořivější	3
Mají větší fantazii	1
Jde jim lépe sport	1
Jsou pomalejší v učení	1
Jsou inteligentnější	1
Lépe jim to myslí	3
Mají větší slovní zásobu	1

Ve výše uvedené tabulce jsou popsány odpovědi žáků na to, v čem jsou dle jejich názoru leváci odlišní. Většina žáků spíše popsala, jaké přednosti mají leváci a co jim jde lépe, co se jim více daří apod.. Zajímavé je zjištění, že kromě jedné odpovědi, která zahrnuje negativum leváků a to takové, že prý jsou pomalejší v učení, tak většina odpovědí je „ve prospěch“ leváků. Jejich spolužáci je tedy vnímají jako ty, kterým se určité věci daří vykonávat lépe.

Otázka č. 7.: Posmíval(-a) si se někdy spolužákovi kvůli tomu, že je levák?

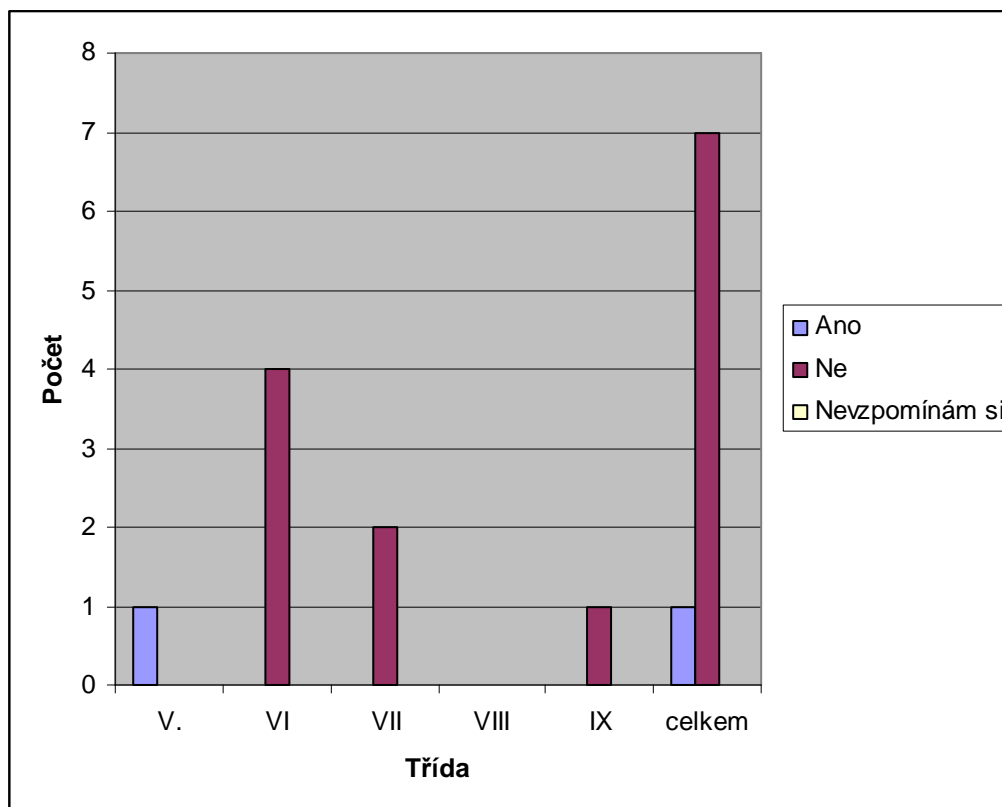
Třída	V.	VI	VII	VIII	IX	Celkem
Ano	0	0	0	0	0	0
Ne	15	17	11	14	6	63

Zde byla odpověď všech dotazovaných skutečně naprosto jednoznačná, všichni žáci zodpověděli, že se nikdy spolužákovi kvůli jeho leváctví neposmívali. Doufám, že tomu tak opravdu je, i když v následující otázce jeden z osmi respondentů, kteří jsou leváci, odpověděl, že se mu kvůli leváctví posmívali, takže jisté pochybnosti zde jsou, ale také záleží na úhlu pohledu. V úvahu připadá také možnost, že zrovna daný žák, který se posmíval, při dotazníkovém šetření nebyl přítomen. O tom všem už ale více viz. další otázka

Otázka č. 8.: Pokud jsi levák, posmíval se někdo ze spolužáků tobě jen proto, že jsi levák?

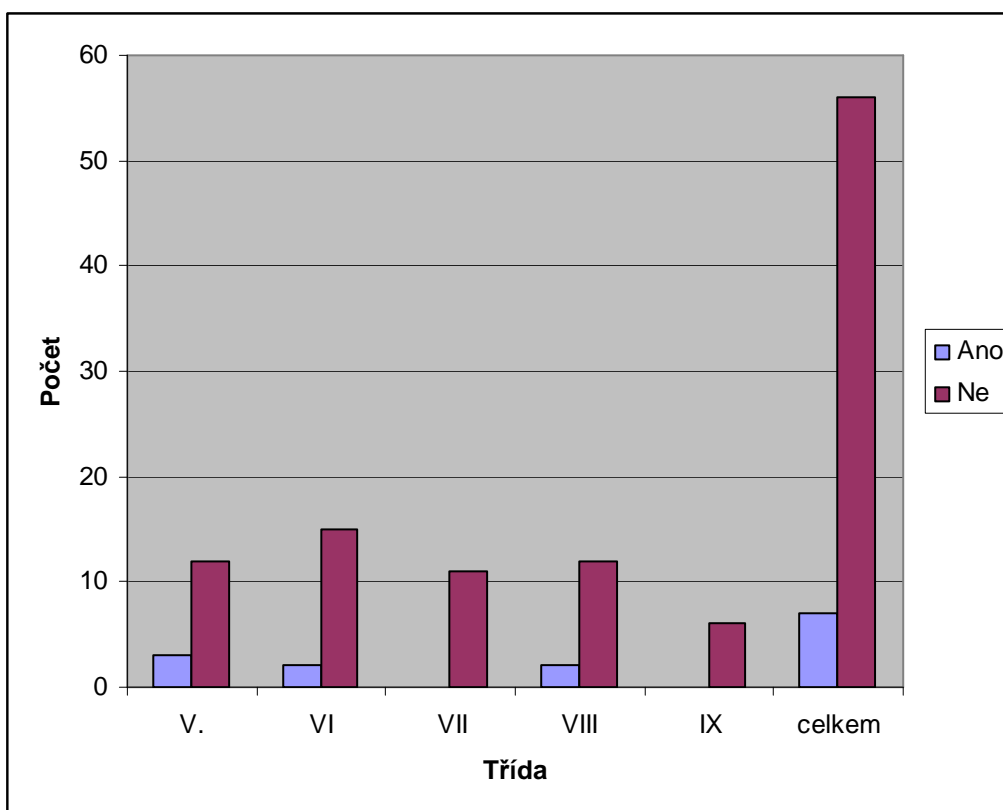
Třída	V.	VI	VII	VIII	IX	Celkem
Ano	1	0	0	0	0	1
Ne	0	4	2	0	1	7
Nevzpomínám si	0	0	0	0	0	0

Jak jsem napsala již v předchozí otázce, jeden z žáků – leváků napsal, že zažil, když se mu někdo ze spolužáků posmíval. Protože jsem třídní učitelkou dotyčného žáka, byl ochoten mi danou situaci vysvětlit. V některém z nižších ročníků se mu stalo, že mu při vzájemné slovní potyčce jeden ze spolužáků řekl, že není normální, když píše levou rukou. V té situaci, dle mého názoru, došlo k tomu, že si slovně „ubližovali“ navzájem a ten chlapec použil tuto větu. Žák –levák přiznal, že také z úst nevypouštěl zrovna lichotivé poznámky. Takže chyba byla na obou stranách. V odpovědích na předchozí otázku se posmívání neobjevilo, protože dotyčný žák, který se posmíval, nebyl dotazován přítomen. Je však otázkou, zda by odpověděl ano, protože jeho pohled na situaci by mohl být odlišný.

Otázka č. 9.: Setkal (-a) si se někdy s tím, že by se někdo choval k levákovi nějakým špatným způsobem kvůli tomu, že při činnostech používá levou ruku?

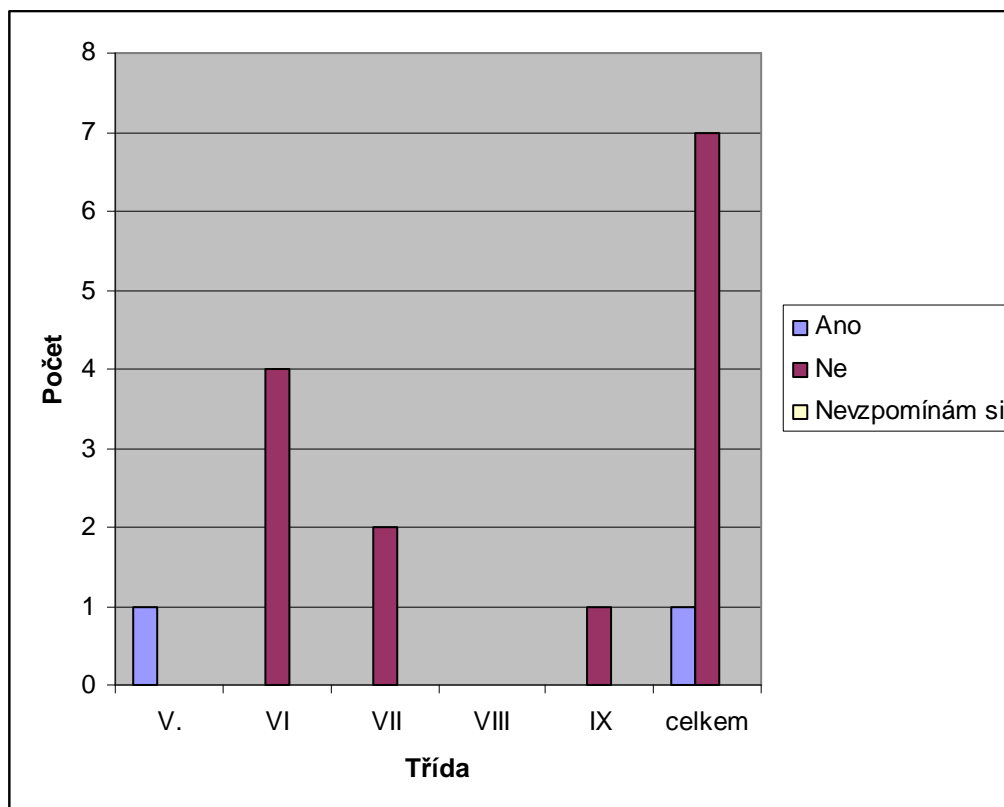
Třída	V.	VI	VII	VIII	IX	celkem
Ano	3	2	0	2	0	7
Ne	12	15	11	12	6	56

Z odpovědí na tuto otázku vyplývá, že se 7 žáků setkalo s nevhodným chováním k levákovi z důvodu, že používá levou ruku. Při podrobnějším dotazování jsem od žáků, kteří chtěli své odpovědi rozvést, zjistila, že se převážně jednalo o situace, kdy se žáci slovně osočovali navzájem a někteří pak použili „leváctví“ jako argument, jak tomu druhému „ublížit“. Vždy se tedy jednalo o nějaké posmívání či zesměšňování.

Otázka č. 10.: Pokud jsi levák, choval se někdy někdo k Tobě špatně, protože používáš levou ruku?

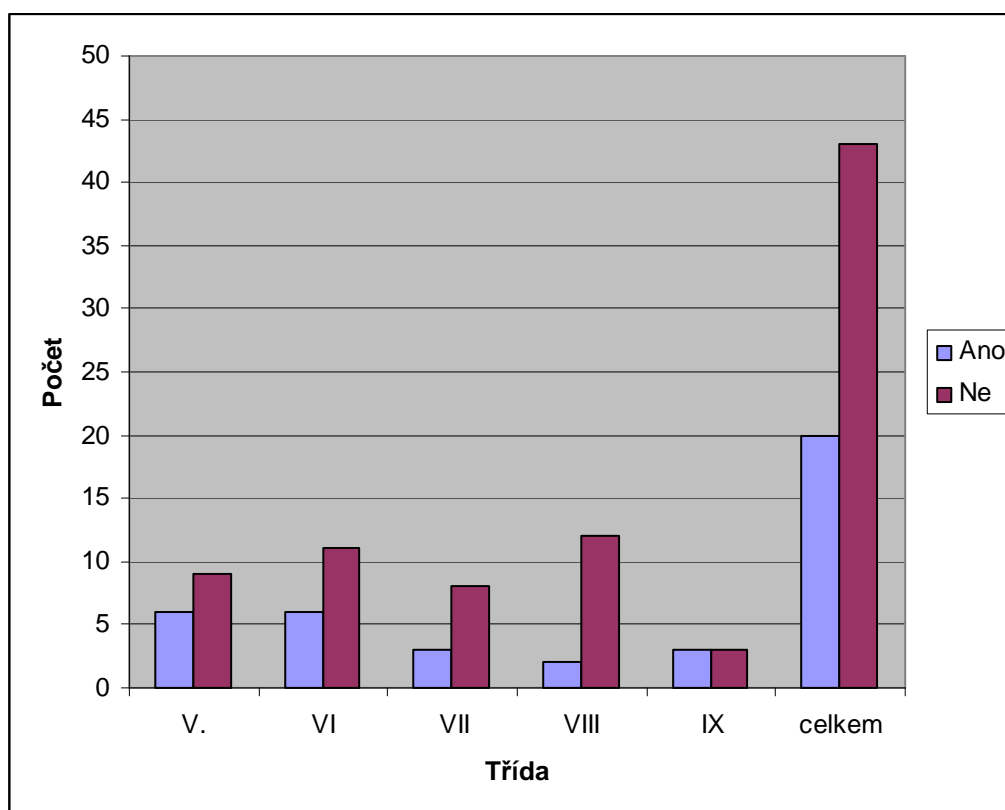
Třída	V.	VI	VII	VIII	IX	Celkem
Ano	1	0	0	0	0	1
Ne	0	4	2	0	1	7
Nevzpomínám si	0	0	0	0	0	0

Zde se opět objevila jedna odpověď týkající se nevhodného chování k levákovi kvůli jeho leváctví. Jedná se však o totožný případ, jako jsem popsala v otázce číslo 8.

Otázka č. 11.: Myslíš si, že to leváci mají v něčem těžší (horší) než praváci?

Třída	V.	VI	VII	VIII	IX	Celkem
Ano	6	6	3	2	3	20
Ne	9	11	8	12	3	43

V odpovědích na tuto otázku je již rozdíl zřetelnější, neboť 20 žáků si myslí, že leváci to mají v určitých věcech horší. Nevztahuje se to však k tomu, že by leváci byli v něčem horší, jedná se zde o různé činnosti, jejichž výčet je uveden v následující otázce.

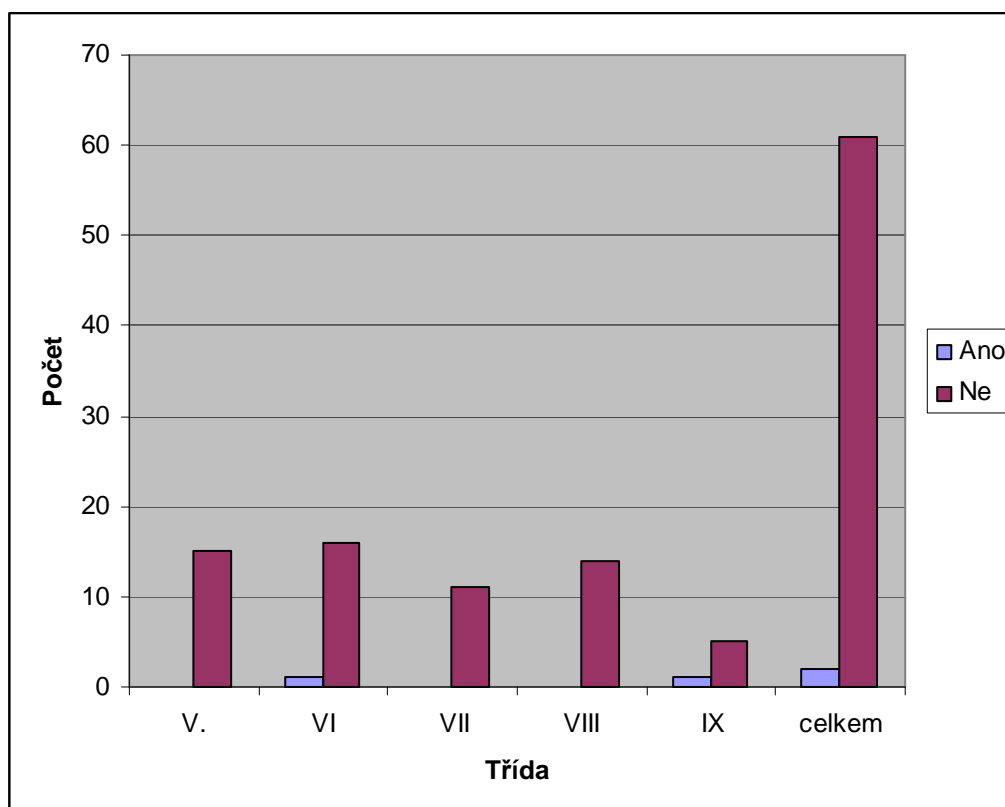
**Otázka č. 12.: Pokud si myslíš, že to leváci mají v něčem těžší (horší)
než praváci, tak zkus napsat v čem:**

Odpovědi žáků	Počet
Hůře se jim píše	13
Hůře se jim kreslí a maluje	1
Musí používat speciální pomůcky (např. nůžky)	9
Mají obtíže při sezení s pravákem (bouchají se lokty)	1
Špatně se jim pracuje s náradím a věcmi určenými pro praváky	1
Když píší na tabuli, tak si to rozmazávají	2

Co se týká názorů dotazovaných na to, v čem to mají leváci těžší či horší, jedná se o činnosti v přímé souvislosti s používáním levé ruky, tedy psaní, kreslení, práce s náradím a nástroji.

**Otázka č. 13.: Myslíš si, že to leváci mají v něčem snazší (lehčí)
než praváci?**

Třída	V.	VI	VII	VIII	IX	Celkem
Ano	0	1	0	0	1	2
Ne	15	16	11	14	5	61

V odpovědích na tuto otázku je převaha odpovědi „ne“, odpověď „ano“ se zde objevuje minimálně. Z toho je zřejmé, že žákům nepřipadá, že by to leváci měli v něčem snazší či lehčí.

**Otázka č. 14.: Pokud si myslíš, že to leváci mají v něčem snazší (lehčí)
než praváci, tak zkus napsat v čem:**

Odpovědi žáků	Počet
Lépe si jim řídí auto	1
Lépe se jim kope do míče	1
V kolektivních sportech se jim lépe obehrávají protihráči	1
Lépe se učí jazyky	1
Mají lepší slohový projev	1

V této tabulce jsou uvedeny činnosti, o kterých si dva z dotazovaných myslí, že to leváci mají snazší, že jim jdou tyto činnosti lépe. Počet odpovídajících není nijak závratný, přesto je však zajímavé znát jejich názory.

3. 3 Co vyplynulo ze zjištěných poznatků

Účelem, pro který bylo dotazníkové šetření prováděno, bylo zjistit odpovědi na dvě mé otázky, stanovené v této práci a to:

1. Jaké jsou reakce žáků na své spolužáky – leváky?

2. Vnímají vůbec žáci leváctví u svých spolužáků?

Dalším cílem bylo ověřit nebo vyvrátit *hypotézy v této práci stanovené:*

► *Reakce spolužáků k levákům jsou negativní.*

► *Žáci leváctví u spolužáků ani nevnímají.*

Z výše uvedeného dotazníkového šetření vyplývá, že reakce žáků na své spolužáky – leváky jsou vesměs pozitivní a pokud již dojde k nějaké negativní reakci, je to obvykle důsledek nějaké vzájemné potyčky či nedorozumění. Což tedy *vyvrací* i mou *hypotézu, že reakce spolužáků k levákům jsou negativní.*

Spolužáci vnímají žáka – leváka jako partnera, který má v určitých situacích jisté nevýhody a tohoto nevýhodného postavení jsou si vědomi. Činnosti, které považují u žáka – leváka za ty, které levák zvládá hůře, či jsou pro něj těžší, jsou spojeny zejména s psaním, kreslením, užíváním různých nástrojů.

Příhodné je však také zjištění, že jako protipól vidí i určité výhody či přednosti leváků. Sice jich není tolik, jako těch nevýhod, jejichž počet převažuje, ale je dobře, že i přednosti se objevují v jejich názorech. Tyto přednosti či výhody spojují s lepší tvořivostí, fantazií, dokonce inteligencí či myšlením.

Co se týká odpovědi na mou druhou otázku a zároveň se také týká druhé hypotézy – *žáci leváctví u spolužáků ani nevnímají*, tak odpověď zní, že žáci vnímají leváctví u svých spolužáků, což *vyvrací* mou hypotézu. Nejedná se však o vnímání negativní, jako tomu bylo například v dřívějších dobách, kdy se leváctví považovalo za něco špatného, leváci byli vystavováni posměchu a nepříjemným situacím, které v nich vyvolávaly pocity méněcennosti, nerovného postavení apod.

Z mého malého výzkumu plyne, že žáci vidí leváctví jako přirozenou součást života, která s sebou nese i určitá úskalí, jenž musí leváci překonávat, s nimiž se musejí „poprat“, ale nestaví je to do pozice nerovnocenných či podceňovaných.

3. 4 Dílčí závěr

Myslím si, že malý výzkum, který jsem popsala výše, byl přínosný (jeho výsledky byly také sděleny paní ředitelce). Ukázal, že děti školního věku již nejsou stíženy negativními předsudky, týkajícími se leváctví, které tady „panovaly“ několik staletí.

Sice to není tak dávno (i když můžeme polemizovat o tom, zda 40 let je dlouhá nebo krátká doba), co se tyto předsudky začaly odstraňovat a leváctví bylo uznáno, jako rovnocenná varianta k praváctví. Přesto však již tento postoj „přinesl ovoce“ a odpovědi žáků jsou toho důkazem.

Podstatné je, aby tento názor přetrvával i nadále a leváctví bylo stále více vnímáno jako zcela normální a přirozené.

4. Vlastní zkušenosti s levákem

V této kapitole bych ráda zmínila a na závěr shrnula některé vlastní zkušenosti s dítětem – levákem a také zkušenosti některých pedagogů a odborníků, které jsem získala, jak rozhovory s některými pedagogy, tak také z různých písemných zdrojů, které jsem v této práci využila.

4. 1 Jsem matkou dítěte leváka

Okamžik narození dítěte je pro každou maminku tím nejkrásnějším a nejnezapomenutelnějším. Ani u mne tomu nebylo jinak, a když se můj syn Dominik narodil, byla jsem nejšťastnější na světě.

Dominiček rostl, vyvíjel se a samozřejmě začal uchopovat hračky, jednou ručičkou, druhou ručičkou, hračky také odhazoval a pak uklízel a stále používal obě ruce. U malých dětí na tom není nic divného, takže jsem tomu nevěnovala pozornost.

Když však kolem druhého roku začal preferovat levou ručičku a to především při jídle a malování, kdy uchopoval lžíci a tužku levou rukou, zpozorněla jsem. Dětská lékařka mne upozorňovala, že stále ještě nelze leváctví potvrdit, neboť do pátého roku se ještě může vše změnit.

A tak jsem umísťovala hračky a další předměty vždy na střed a sledovala, kterou ručičkou je můj syn uchopí. Také jsem sledovala, kterou ručičkou mává nebo na něco ukazuje, ve které ruce hračky nosí apod. Ve všech činnostech u něj převládala levá ruka a to mě stále více utvrzovalo v jeho leváctví. A dnes, v jeho sedmi letech, kdy má za sebou první třídu a zvládl „nástrahy“ psaní, není o jeho leváctví pochyb.

Jakmile se u něj začalo leváctví objevovat a já se stále více utvrzovala v tom, že nám doma roste malý leváček, chtěla jsem zjistit, jak je to s leváctvím v naší rodině. Jelikož já, ani manžel, leváky nejsme, musela jsem se zaměřit na ostatní členy rodiny.

Dokud se u mého syna leváctví neprojeví, nikdo se nepozastavoval nad tím, že třeba můj otec dělá většinu činností pravou rukou, ale občas se u něj objeví i užívání levé ruky. Například při lovecké střelbě používá levou ruku i oko, nebo když něco opravuje, často použije levou ruku. Stejně tak matka mého manžela zvládá některé činnosti pravou rukou, jiné levou. Například psát umí oběma rukama. Takže oba sice nejsou vyhraněnými leváky, ale nějaké rysy se tam najdou.

Ne vždy to však bylo , a nejspíš ještě také občas nebude, s Dominikovým leváctvím jednoduché a i my jsme se museli potýkat s některými problémy a museli se je snažit vyřešit.

Jeden problém jsme měli, když syn odmítal ve školce kreslit a malovat. Zjistila jsem, že odmítá proto, že se mu děti smějí, že maluje levou rukou a že jeho výtvary nejsou z těch nejlepších. A tak jsme to vyřešili tak, že paní učitelka mu nebo nám vždy řekla, jestli a co budou další den malovat a my jsme to doma natrénovali, nezapomněli samozřejmě výtvar pochválit a šlo to. Dnes je zase o něco starší, už je „školák“ a umí si v takových situacích poradit mnohem lépe. Potřeboval jen, abychom mu v té době ukázali, jak je možné takový problém řešit. Když mu visel obrázek v MŠ na nástěnce, měli jsme spolu s ním velkou radost.

Pochvala a povzbuzení jsou pro dítě velmi důležité a především podnětné, motivují ho k další činnosti a to je zvláště u leváků velmi podstatné a důležité.

Během těch 8 let, kdy mám „příležitost“ vychovávat dítě – leváka jsem měla možnost poznat, jak je důležité, aby i učitelé vašeho dítěte měli dostatek informací týkajících se leváctví.

Mám právě jednu zkušenost, která se týká učitelů a jejich informací o levácích. Při nástupu mého syna do MŠ se paní učitelky ptaly, zda je levák. Já jim samozřejmě řekla, že ano a ony na to, že se tím budou řídit. Takže můj syn dostával pomůcky pro leváky a brali ohled na jeho leváctví i při dalších činnostech. Jednou se mne ale zeptaly, zda se mi nezdá, že by syn začínal používat spíše pravou ruku.

Tak jsem ho doma více sledovala a ničeho podobného jsem si nevšimla, proto jsem se jich při další příležitosti zeptala, z čeho tak usuzují. Jejich poznatek však plynul z toho, co pro leváctví není směrodatné, a to z používání příboru (kromě lžice).

Jak se můžeme dočíst v odborných publikacích, není to žádný problém, že dítě levák drží příbor klasickým evropským způsobem. Dítě se má nechat, aby si zvolilo svou cestu, jak kterou činnost provádět. Takže jsme si to s paními učitelkami vysvětlily a bylo vše v pořádku. Zde se ukázala také důležitost spolupráce učitelů a rodičů, neboť nikdo nemůže vědět vše a vzájemné předání informací je přínosné. I když se to může zdát někomu jako malicherná záležitost, já po zkušenostech se svým synem vím, že kdyby ho paní učitelky opravovaly při držení příboru, byl by nešťastný a trápil se.

Další případ, kdy se můj syn „cítil“ nešťastný díky přístupu paní učitelky, byl následující: Když měl můj syn 3,5 roku, v MŠ udělali z těchto mladších dětí zvláštní třídu, která měla jinou činnost v době, kdy se předškolní děti připravovaly na školu. V této třídě s nimi paní učitelka kreslila a hrála různé hry. Problém byl, když paní učitelka předváděla nějakou činnost. Jelikož byla pravák, tak vše dělala pravou rukou. A protože i ostatní děti dělaly vše pravou rukou „podle paní učitelky“, měl syn pocit, že on musí taky. Paní učitelka si toho však nevšimla a syn chodil domů nešťastný, že mu to tou druhou (pravou) ručičkou nejde, že se mu špatně maluje, ale že druhým dětem to jde. Tak jsme mu samozřejmě vysvětlili, že to není nic špatného, že se mu maluje lépe levou rukou a také jsme o tom promluvili s paní učitelkou, která mu to ve školce také vysvětlila, a bylo po problému. Takže i zdánlivá maličkost může na dítě působit jako velký problém a rodiče a učitelé jsou tu od toho, aby mu pomohli.

Z předchozího tedy vyplývá, že je důležité levákovi (a nejen mu, ale všem dětem) vycházet vstříc a pomáhat mu. Jelikož se setkává s řadou problémů, které mohou narušit jeho rovnováhu. Rodiče se proto musí snažit dítě chránit před negativními postoji z okolí.

Myslím si, že výchova leváků jako taková není náročnější, než výchova praváků (druhý syn je pravák, takže mohu posoudit). Ve výchově leváků je spíše problémem, jak se k problému leváctví staví okolí. Je v ní možná zapotřebí více trpělivosti,

co se týká učení leváka různými činnostmi, ale v jiných ohledech se od výchovy praváků neliší. Tento názor mi potvrdili i někteří mí známí, kteří mají také dítě – leváka.

Stejně jako praváka, tak i leváka musí rodiče vést k zodpovědnosti, dodržování pravidel, učí ho morálními hodnotami, rozvíjí jeho emocionální stránku, rozvíjí ho tělesně apod.

Možná někdo může podotknout, že mít dítě leváka a vychovávat ho je náročnější v tom, že se objevuje problém třeba v tom uspořádání pokoje, opatřování různých pomůcek. Ale stejně jako dítěti – pravákovi, je potřeba zařídit dětský pokoj, koupit mu pastelky, tužky apod., stejně tak tohle vše musíme obstarat dítěti – levákovi, pouze s tím rozdílem, že pomůcky místo pro pravoruké, koupíme pro levoruké a pokoj uspořádáme místo s ohledem na praváka, tak s ohledem na leváka. A myslím, že to není žádný problém. Máme – li své dítě rádi a záleží nám na něm, tak se nad takovými věcmi ani nepozastavujeme, je to prostě samozřejmost a tak to má být.

V souvislosti s výše uvedeným jsem se jako matka leváka setkala ještě s problémem, kde sehnat nějaké pomůcky pro svého syna, zejména při nástupu do školy. V běžných papírnictvích vám totiž nabídnou pouze nůžky a občas se někde setkáte s perem pro leváka. Naštěstí dnes existují internetové portály, na nichž je možné pomůcky pro leváky objednat, a máme již i kamenné obchody a to v Praze a Brně.

Vychovávat dítě znamená především respektovat jeho dětskou osobnost se všemi jejími zvláštnostmi. Výchova je hlavně záležitostí srdce a vyžaduje mnoho trpělivosti.

4. 2 Dítě levák a jeho učitel

Vztah učitele (v dnešní době jsou to ve většině případů spíše paní učitelky) a dítěte leváka je velmi důležitý. Nejdříve se dítě s paní učitelkou setkává v mateřské škole a poté následují „další školy“, kterými dítě během svých školních let projde.

Paní učitelka (i když každý rok třeba nějaká jiná) pak pro dítě po několik dalších let představuje určitý vzor, oporu a proto je důležité, aby vztah mezi ní a dítětem byl co nejlepší. Často je pedagog tou osobou, ke které má dítě větší důvěru než k rodičům, čehož by si měl být pedagog vědom a v případě, že se na něj dítě obrátí s nějakým problémem, neměl by jej odbýt svým nezájmem.

Pedagogova osobnost je pro dítě velmi důležitá a má ve vyučovací i výchovné práci rozhodující úlohu. Vliv pedagoga nenahradí ani učebnice, ani mravní poučování, ani soustava trestů a povzbuzování. Osobní příklad učitele a kouzlo jeho osobnosti jsou nenahraditelné. Osobnost učitele je nejmocnější nástroj ovlivňování žáků.³⁷⁾

Učitel by neměl být pouze způsobilý jasně a plynule prezentovat žákům učivo, organizovat učební aktivity samotných žáků. Měl by také čerpat z reakcí, činností a výkonů žáků zpětnou informaci o účinnosti svého vlastního pedagogického působení na ně. Neopomenutelná ve vztahu učitele k žákům je rovněž citová vřelost ve vztahu k žákům, chápat jejich potřebu úspěchu a kladného ocenění vynakládaného úsilí. Pedagog by neměl zapomínat projevovat intelektuální nadšení a osobní zaujetí. A v neposlední řadě by měl dávat žákům najevo, že mu nejen nejsou lhostejní, ale naopak se s nimi „identifikuje“, chápe jejich potřeby a případné problémy.

Setkání žáka a učitele vytváří širokou základnu pro další růst, a proto je nesmírně důležité, aby byly naprosto jasné podmínky, aby obě strany věděly, co dělat a co ne a jak dále postupovat při vzájemné interakci. Vycházet dobře se svým vyučujícím je důležitou součástí vzdělávání, zájem o jeho výklad a způsob podání učiva je jedna z nejdůležitějších věcí vůbec. Učitel by měl proto umět podat učební látku zajímavě a takovým způsobem, aby dokázal upoutat a udržet pozornost a nenudit.

Neopomenutelnou úlohu ve vztahu učitel a žák hraje také neverbální komunikace, která mnohé napoví. Často beze slov toho člověk o sobě prozradí více, než vůbec sám tuší. Učitel musí dávat pozor na tón i hlasitost svého hlasu, na gesta, která při svém výkladu někdy i nevědomky používá, na správný postoj a měl

³⁷⁾ Srov. Kohoutek R. a kol. Základy pedagogické psychologie. Brno: CERM, 1996, str. 23.

by udržovat oční kontakt s žáky. Pedagog si také musí všimnout toho, co mu právě touto neverbální komunikací dává jeho žák najevo. Ve vztahu učitel – žák se nelze spoléhat a zaměřovat pouze na to, co je řečeno pomocí slov.

Výše popsané není důležité pouze ve vztahu učitele a žáka – leváka, ale ve vztahu učitele ke všem žákům. Ve vztahu učitele a žáka- leváka to má možná větší váhu, z toho důvodu, že žák – levák může mít více problémů ve výchovně – vzdělávacím procesu – zejména týkajících se činností souvisejících s jeho lateralitou (viz. problémy se psaním, čtením, kreslením apod.). Žáci o svých problémech mnohdy neradi mluví, nechtějí se s nimi svěřovat, aby třeba nebyli vystaveni posměchu či nějakému negativnímu postoji, proto by učitel měl být empatický a porozumět dítěti i beze slov.

Vztah mezi učitelem a žákem hraje nesmírně důležitou roli v tom, jak si dítě školu oblíbí, jaký k ní zaujme postoj. Vztah mezi učitelem a žákem by měl být založen na důvěře a respektu. Učitelé i žáci by se měli tolerovat navzájem.

Měla jsem možnost vést rozhovor s některými pedagogy a vychovateli dětí leváků a všichni se shodují na tom, že dítě – levák se od dítěte- praváka nijak zvlášť neliší, pomineme-li používání odlišné ruky. Ve výchově těchto dětí žádné velké rozdíly nejsou, nalezneme jen rozdíly vyplývající z individuality každého dítěte, na každé dítě zkrátka „platí“ něco jiného. Jiný přístup však dítě levák vyžaduje ve vzdělávacím procesu, kde je potřeba zaměřit se na specifika levorukosti související právě s těmi problémy, které byly popsány v teoretické části této práce – psaní, čtení, kreslení apod. Je správné, že si toto pedagogové uvědomují a jistá specifika leváků respektují.

4. 3 Rady pro rodiče a pedagogy dětí – leváků

„Váš hlavní poradce - nejen pro věci levoruké - je vaše dítě.“

V dnešní době najdeme spoustu rodičů, kteří se chtějí učit, chtějí být podporou pro svého malého leváčka v rodině. Přiznávají svoji slabost, že o tématu leváctví nic

nevědí a chtějí se učit. Jsou bezradní a dávají svou bezradnost najevo. A to je zdravé – v tom je pravda. Hledáte-li radu jak dál, nejdříve si sami sobě přiznejte, jak jste na tom a pak se ptejte. Koho? Svého malého leváka doma. Jak si představuje svůj život a co potřebuje pro jeho naplnění, co mu vadí a co by chtěl jinak. Vybírá si on s vaší pomocí – nikdy ne naopak. Žádná odborná rada vám nepomůže dokonale – jen vás nasměruje, když nevíte, jak dál..³⁸⁾

Některé zásady v přístupu k levákům

Přes úspěchy některých jedinců je však nesporné, že každé dítě, u něhož se projevují tendence k leváctví, zasluhuje zvýšenou pozornost ze strany rodičů i učitelů.

Z dosud známých zásad přístupu k těmto dětem je třeba **zdůraznit tři následující**:

1. V žádném případě **nezasahovat do přirozeného vývoje lateralit dítěte**, tj. levoruké děti nepřecvičovat. Nezasahujeme tedy do spontánního projevu dítěte, pouze tyto projevy lateralit sledujeme a event. zaznamenáváme. Významnou pomocí může být preventivní vyšetření levorukých dětí před nástupem do školy. Na jeho základě je totiž možné lateralitu včas odborně rozpoznat a dítě tak může být ve škole od začátku vedeno správnou metodikou. Jejím prvním cílem je zabránit křečovitému, tzv. drápovitému držení psacího náčiní, jež vyvolává rychlou únavu a odrazuje tak dítě od dalšího nácvičku.

2. U většiny dětí je třeba počítat s tím, že převaha v užívání jedné z horních končetin (i dalších uvedených párových orgánů) se výrazně začne projevovat až kolem 4. či 5. roku jejich věku. Z pozorování vývoje lateralit proto **nevyvozujeme předčasné závěry**. Ve vývoji lateralit jsou totiž období, kdy dítě upřednostňuje užívání jedné ruky, ale i období, kdy užívá obou stejně, nebo se jejich preference střídá. Musíme proto mít před formulací svých předběžných závěrů značnou trpělivost. Nejsme-li si jisti, či trápí-li nás pochyby, obrátíme se s žádostí o pomoc na nejbližší pedagogicko-psychologickou poradnu. Před vyšetřením v poradně je vhodné si předem připravit

³⁸⁾ <http://prolevaky.cz/clanky/pro-rodice-nejen-levaku.html>

přehled o lateralitě v rodině neboli speciální rodinnou anamnézu (v poradně budeme o její přehled požádáni).

3. Vlivem tradice a převážně pravoruké orientace společnosti je leváctví stále považováno za nedostatek, handicap. Všichni lidé v okolí dítěte, učitelé, příbuzní, sourozenci, ale především rodiče by měli považovat za samozřejmé, že dokáží překonat tento předsudek, osvojí si **pozitivní a konstruktivní pohled na leváctví** a nebudou vědomě ani nevědomě usilovat o změnu přirozeného vývoje lateralitě svého dítěte. V případě studií totiž bylo bezpečně prokázáno, že žádný druh přirozené lateralitě nemá sám o sobě nepříznivý dopad na vývoj, výkonnost, úspěšnost či životní uplatnění dětí.³⁹⁾

Další doporučení:

1. Jak již bylo podobně výše zmíněno, **neopravovat ani nevést dítě k tomu, aby** určitou činnost (držení lžice, tužky...) **provádělo jen pravou rukou**, protože si to žádá společenská konvence.

2. Zapojovat děti do činnosti tak, aby měly příležitost obě ruce, vystupovat pouze v roli pozorovatele a z výsledků neutvářet kategorické závěry.

3. Grafomotorická cvičení (viz. přílohy č. 6 – 10) a omalovánky mají pro levoruké děti obvykle zásadní nedostatek – vzor bývá na levé straně a levoruké dítě na něj nevidí. Kupujme jim písanky, cvičebnice, omalovánky aj. **materiály se vzorem na pravé straně.**

4. Nespěchat na dítě s učením různých dovedností a činností - mnoho dovedností se proto leváci naučí později – například zavazování tkaniček, protože pro ně je normální točit kličky na opačnou stranu, než je to učí rodič pravák.

³⁹⁾ <http://www.stripky.cz/nemoci/zdravi/levorukost.html>

Nezoufejme a kupme boty na suchý zip a nebo samozavazovací tkaničky. Obdobně postupujme i při jiných náročných dovednostech.

5. Často a pravidelně *dítě motivovat* k přípravným cvičením a hrám zaměřeným na součinnost v pohybu obou rukou a celého těla.

6. Nezapomínat na to, že pro nácvič správného uchopování jsou pro dítě nejvhodnější *trojhranné tužky a pastelky*.

7. *Dítě podporovat, aby* při spontánním kreslení a počátečním psaní *používalo ruku*, která je u něj *dominantní*.

8. Umožnit mu *kreslit i na větší plochy* (např. na role balicího papíru), které umístíme na stůl nebo upevníme na stěnu. Dostane-li dostatečně velký prostor, aby kresbou imitovalo např. takové reálné činnosti, jakými jsou např. otáčení mlýnku (mlýnského kola) = kruhové pohyby ruky, houpání miminka = dolní oblouk, koulení míče = kreslení spirály, vlnění vody apod., bude si žádoucím způsobem uvolňovat pohyby ruky.

9. *Vést* dítě k tomu, aby často *prstem nebo tužkou sledovalo cesty, labyrinty a čáry* (v různých směrech), protože tímto způsobem se učí sladovat pohyby ruky se zrakovým vnímáním.

10. Při čtení a psaní *zdůrazňovat vždy směrovou orientaci zleva doprava a shora dolů*, po slovech i řádcích.⁴⁰⁾

11. Ved'te dítě od počátku, kdy začalo *držet tužku*, k tomu, aby ji drželo *ve špetce* a psalo lehce. Levák má mít sešit natočený tak, že je *levý roh sešitu výše než pravý*. Nejčastější chybou u leváků bývá tendence ruku v zápěstí nadměrně ohýbat, vykrucovat. Tomuto nesprávnému návyku předejdeme zejména nakloněním papíru vpravo, kdy dítě není nuceno ruku vytáčet, aby vidělo napsaný text.

⁴⁰⁾ Srov. <http://ucitelskelisty.ceskaskola.cz/Ucitelskelisty/Ar.asp?ARI=103347&CAI=2168&EXPS=%22D%CDT%CC%2A%22+AND+%22LEV%2A%22>

12. Nekupujte tvrdé tužky a klasická plnicí pera. Levák totiž pero tlačí před sebou a je nutné, aby se mu psalo lehce. Pozor také na rozmazávání inkoustu. Vyhrňte dítěti rukávy. Kupte jim (ve velkém papírnictví) *speciální pera, nástavce a nůžky pro leváky*.

13. Podněcujte v levákovi zájem o levorukost, udělejte z ní přednost. Řekněte dítěti, ještě než se setká s údivem (anebo dokonce posměchem pro svou odlišnost) některých dětí ve třídě, že být levák může být i výhodou: třeba v některých sportech. Navíc se mezi leváky vyskytuje mnoho umělců: Picasso, Leonardo da Vinci, Michelangelo, Alfons Mucha, Josef Lada, Ringo Starr, Paul McCartney, Sting, Albert Einstein, Henry Ford, Diego Maradona.

Kde sehnat pomůcky pro leváky?

V Česku působí zatím tři internetové portály zaměřené na prodej výrobků pro levoruké. Také začaly fungovat kamenné obchody (Praha, Brno) s tímto sortimentem. Nabízejí levákům spoustu pomůcek a nástrojů, které jim usnadní řadu činností.

Zatím největším prodejním hitem je velmi prozaický výrobek a to škrabka na brambory. Tyto portály a obchod, ale nabízejí i spoustu dalších výrobků, jako jsou hudební nástroje např. kytara, pak také různé druhy nářadí - kosy, srpy, dláta apod. (viz. příloha č. 5)

Internetové portály se sortimentem pro levoruké:

www.levaruka.cz

www.obchodprolevaky.cz

www.prolevaky.cz

4. 4 Dílčí závěr

V této kapitole bylo mým úkolem zjistit odpověď na mou třetí otázku v této práci stanovenou, která zní: *Musíme, jako rodiče či pedagogové dětí – leváků, zvolit nějaký specifický přístup k levákovi?*. Dále bylo cílem této kapitoly vyvrátit či potvrdit poslední hypotézu této práce: *Je nutný specifický přístup k dítěti – levákovi*.

Odpověď na tuto otázku je kladná a tím se tedy **potvrzuje** poslední hypotéza. K dítěti – levákovi je třeba zvolit určitý specifický přístup vyplývající z jeho levorukosti. Jedná se zejména o přístup v užívání ruky – kreslení, malování a po nástupu do školy také psaní. V době školní docházky je také důležité zaměřit se na nácvik čtení, s nímž mívají leváci občas problém.

Podstatné je uvědomit si, že dítě – levák se musí potýkat s některými problémy ve větší míře, než jeho vrstevníci – praváci a při „boji“ s těmito problémy často trpí pocitem méněcennosti a nezdaru. Rodiče a učitelé jsou tu potom od toho, aby mu s řešením těchto problémů pomohli a pěstovali v něm pocit, že jeho levorukost mu nijak neubírá na jeho „ceně“ jako člověka.

Závěr

Leváctví rozhodně není jev patologický, ale zcela fyziologický, vývojově stejně hodnotný jako praváctví. Praváctví a leváctví jsou tedy dvě rovnocenné alternativy. Přesto mají leváci v současné společnosti ještě jisté nevýhodné postavení - levák žije a vyrůstá v pravoruké společnosti a musí se tedy v řadě činností přizpůsobit a naučit se se svou levostrannou dominancí žít. Proto také název mé diplomové práce zní – leváctví jako sociální handicap.

V této souvislosti bych zde ráda ocitovala odpověď pana profesora Františka Synka na otázku : *Jak je tomu u nás s „rovnoprávností“ levorukých?*. Odpověď zněla: „Jako všude ve světě. Pokud nejsou konkurenceschopní, jsou přehlíženi a různě „napravováni“. Dosáhnou-li žádoucí úrovně, jsou bráni na vědomí i se svou levorukostí. Dosáhnou-li významných úspěchů, zejména zásluhou vytrvalosti a houževnatosti, jsou buď obdivováni, nebo také někdy vystaveni zbytečným a nemístným útokům. Zpravidla i ti nejúspěšnější leváci se stále ještě cítí v pravorukém prostředí jako přehlížení hosté a nikoli jako domácí páni.“⁴¹⁾

Možná by nebylo na škodu, kdyby si praváci někdy z legrace zkusili celý den používat jen levou ruku. Ať na vlastní kůži vyzkouší, v čem všem to mají leváci náročnější. Určitě se tím pobaví, ale také možná alespoň o trochu více porozumí levákům.

Jak vyplývá z textu mé diplomové práce - na jedné straně to mají leváci v něčem složitější, avšak na druhé straně se říká, že je mezi leváky více umělců, tvořivých a úspěšných lidí. Sice to nebylo nikdy přesvědčivě prokázáno, ale „zalovíme-li“ v řadách těchto lidí, skutečně mezi nimi spoustu leváků objevíme.

Dále z textu této práce vyplývá, že cíle stanovené v úvodu práce byly naplněny a díky poznatkům, které jsem v průběhu své práce získala, se mi podařilo **vyvrátit** dvě z mých hypotéz a to:

⁴¹⁾ <http://www.archart.cz/new/czech/levaci/otazky.htm>

- ▶ **Reakce spolužáků k levákům jsou negativní.**
- ▶ **Žáci leváctví u spolužáků ani nevnímají.**

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že reakce žáků na leváctví jsou pozitivní, že si uvědomují jisté nevýhody, které s sebou leváctví může přinášet, a na druhou stranu také jeho přednosti. Levorukost u svých spolužáků vnímají, jsou si vědomi, že v jejich řadách se leváci vyskytují. Nedívají se však na leváky negativně, ale berou je jako přirozenou součást života.

V průběhu poslední kapitoly mé práce došlo k **ověření** třetí a tedy poslední hypotézy: ▶ **Je nutný specifický přístup k dítěti – levákovi.**

K dítěti – levákovi je skutečně v určitých situacích a při řešení některých problémů nutno přistupovat specificky, tedy jinak než k dítěti – pravákovi. Netýká se to však výchovy leváků, která se příliš neliší od výchovy praváků. Jde spíše o specifický přístup ve vzdělávání a přístup týkající se jeho postavení ve společnosti, kde se ještě někdy může levák setkat s nepochopením a negativním postojem vůči němu.

A jak v přístupu k leváctví může pomoci **sociální pedagogika**? Může děti, a nejen je, **učit tolerovat odlišnosti a chápat je. Vést k vycházení s druhými, dobrým vztahům s nimi**, i když se třeba něčím odlišují. Může samotným levákům pomoci, ukázat jim **cestu, jak zvládat některé problémy**, s nimiž se potýkají. Rodičům a pedagogům zdůraznit **důležitost výchovy a jejího vlivu** na jedince, který se podílí na vytváření životních postojů a názorů.

Příznivé je, že předsudky (napovídají tomu i výsledky mého dotazníkového šetření), které se po staletí vytvářely, pomalu ztrácejí svou moc. Je důležité, aby levoruké děti nezažívaly svoji orientaci jako problém, aby se o leváctví začalo jinak přemýšlet a jinak k němu přistupovalo. Leváci, stejně jako všichni ostatní lidé, mají nárok prožít zdravé, šťastné životy, osvobozené od mylných informací, nezátížené mnohými překážkami, které jsou pak nuceni překonávat. S podporou všech okolo a citlivým přístupem to však mohou zvládnout mnohem lépe.

Resumé

V úvodu své diplomové práce jsem objasnila, proč jsem si dané téma zvolila a jakou má souvislost se sociální pedagogikou, jaké jsou cíle mé diplomové práce a formulovala jsem hypotézy.

V první kapitole teoretické části své diplomové práce jsem se zabývala leváctvím a jeho podstatou obecně, tedy jeho biologií a fyziologií. Věnovala jsem se vrozeným a genetickým podmíněnostem, funkci mozku v případě leváctví, souvislostem mezi laterální preferencí ruky, oka a nohy.

Dalším okruhem v této kapitole bylo rozpoznání leváctví u dítěte, jak postupovat, kdy se laterální preference vyhraňují, kdy je možno říci s určitostí, zda je dítě levákem. Jedním z bodů této kapitoly byl výskyt leváků v populaci, jak se jejich zastoupení v průběhu let či staletí měnilo. Také jsem se zde zabývala otázkou – Jak lidstvo k leváctví přišlo?, tedy co vlastně vůbec vedlo k tomu, že se z původního 50% zastoupení leváctví v populaci, stalo těch současných 10 %, jaké historické události, okamžiky k tomu vedly. Dále jsem do této kapitoly zahrнула okruh týkající se problematiky leváctví v minulosti, přístupu k leváctví a jeho oficiálním uznáním ministerstvem školství.

Ve druhé kapitole jsem se zmínila o problémech, se kterými se leváci mohou setkat. Velkým problémem u leváků je přeučování, které bylo rozsáhlé především v minulosti. Také jsem v této kapitole popsal, jak je to s dostupností různých pomůcek a nástrojů pro leváky. Na druhou stranu jsem v této kapitole zmínila i některé výhody, které jsou levákům připisovány.

V své práci jsem se rovněž snažila seznámit potenciální čtenáře s tím, jak vhodně levákům přizpůsobit prostředí. Důležitým a posledním bodem této kapitoly mé diplomové práce je výchova leváků a její specifické zvláštnosti.

V první kapitole praktické části (respektive třetí kapitole diplomové práce) jsem se zaměřila na zjištění toho, jaké jsou ve školních podmínkách reakce žáků na své

spolužáky – leváky. Výsledky tohoto mého malého průzkumu jsem vyhodnotila a v závěru této části popsala, co z daných výsledků vyplynulo.

V průběhu druhé kapitoly praktické části (čtvrté kapitoly diplomové práce) jsem zmínila vlastní zkušenosti týkající se dítěte – leváka. Další část tvoří poznatky o vztahu učitele a dítěte – leváka. V závěru této kapitoly jsem uvedla určitá doporučení, rady pro rodiče, pedagogy a vychovatele týkající se přístupu k levákům.

V závěru jsem získané poznatky a doporučení shrnula a poukázala na to, jak lze mínění a chování vůči levákům ovlivnit prostředky sociální pedagogiky. Také jsem upozornila na to, že leváctví není tělesný handicap, ale právě spíše handicap sociální a v tomto případě jde o to, abychom o něm začali přemýšlet jinak a také jiným způsobem k němu přistupovat.

Anotace

Leváctví jako sociální handicap

Tato diplomová práce pojednává o leváctví jako sociálním handicapu. V teoretické části se čtenáři mohou seznámit s poznatky o biologii a fyziologii leváctví, o tom, jak to bylo s leváctvím v historii a také jak rozpoznat leváctví u svého dítěte. V další kapitole je možné se dočíst o výchově leváků a problémech, s nimiž se může levák v průběhu svého života setkat a které mohou být jak praktického charakteru (nástroje, pomůcky apod.), tak se může jednat o různé společenské komplikace.

V praktické části této práce je zpracován malý výzkum, týkající se vztahu dítěte leváka a jeho spolužáků. Také zde mohou najít jak rodiče dětí - leváků, tak i pedagogové a vychovatelé skupin žáků, v nichž je členem levák, odpovědi na některé otázky týkající se přístupu k levákům. Mohou zde rovněž porovnat své praktické zkušenosti s výchovou a vzděláváním leváků a přechíst si o zkušenostech některých dalších rodičů a pedagogů.

Klíčová slova

Dítě, leváctví, lateralita, výchova, rodiče, učitel, žák.

Annotation

Left-handedness as a Social Handicap

This diploma thesis deals with left-handedness as a social handicap. In the theoretical part readers can learn about biology and physiology of left-handedness, about history of left-handedness, and how it can be diagnosed in one's child. In the next chapter you can read about upbringing of left-handed persons and about some troubles, which a left-handed person can face in their lives and which can be both practical nature (tools, utensils ... etc.) as well as social complications.

The practical part deals with a small research of relationship between left-handed child and their schoolmates. Both parents of these children and teachers or educators of groups of children, where there is a left-handed person can also find answers to some of their questions about the approach to left-handed persons. They can compare their practical experience with upbringing and education of left-handed children and read about experience of some other parents and teacher.

Keywords

Child, left-handedness, laterality, upbringing, parents, teacher, pupil.

Literatura a prameny

Seznam literatury:

1. BEDDULPH, S. Tajemství výchovy šťastných dětí. Praha:Portál, 1999.
2. BENÍŠKOVÁ, T. První třídou bez pláče. Praha: Grada Publishing, 2007.
3. BERANOVÁ, L. Rodinná výchova – dítě levák (bakalářská práce). Brno: 2007.
4. BERDYCHOVÁ, J., BĚLINOVÁ, L., BRTNÍKOVÁ, M. Výchova dítěte předškolního věku. Praha: Horizont, 1980.
5. BERNEOVÁ, P. H., SAVARY, L. M. Jak nevychovat dítě s pocitem méněcennosti. Praha: Portál, 1998.
6. ČAČKA, O. Psychologie dítěte. Tišnov: Sursum, 1997.
7. ČÁP, J. Psychologie pro učitele. Praha: SPN, 1983.
8. DRNKOVÁ,Z., SYLLABOVÁ, R. Záhada leváctví a praváctví. Praha: Avicem, 1983.
9. DYON, L. Hry pro všestranný rozvoj dítěte. Praha: Portál, 2003.
10. HEALEY, J. M. Leváci a jejich výchova. Praha: Portál, 2002.
11. HERMANN, J.Z. Vidím svět i z druhé strany. Praha: Ikar, 2006.
12. HRABAL, V. Sociální psychologie pro učitele. Praha: Karolinum, 2003.
13. KOHOUTEK, R. Vývojová psychologie – učební texty. Brno: IMS, 2003.
14. KOHOUTEK, R. a kol. Základy pedagogické psychologie. Brno: CERM,1996.
15. KRAUS B. K otázkám humanitního a sociálního výzkumu. Brno: IMS, 2006.
16. KUTÁLKOVÁ, D. Jak připravit dítě do 1. třídy. Praha: Grada, 2005.
17. LOOSEOVÁ, A. C., PIEKERTO VÁ, N., DIENEROVÁ, G. Grafomotorika pro děti předškolního věku. Praha: Portál, 2003.
18. MÁDROVÁ, E. Učíme se hrou. Praha: Práce, s. r. o., 1995.
19. MIŠURCOVÁ, V. a kol. Hra a hračka v životě dítěte. Praha: SPN, 1980.
20. NELEŠOVSKÁ, A. Jak se děti učí hrou. Praha: Grada, 2004.
21. RHEINWALDOVÁ, E. Jak vychovat šťastné dítě. Praha: Motto, 1997.
22. ROGGE, J. U. Výchova dětí krok za krokem. Praha: Portál, 2007.
23. SMRČKA, F. a kol. ABC rodinné výchovy. Praha: SPN,1983.

24. SOVÁK, M. Výchova leváků v rodině. Praha: SPN, 1985.
 25. SYNEK, F. Záhady levorukosti. Praha: Horizont, 1991.
 26. ŠPAŇHELOVÁ, I. Dítě v předškolním období. Praha: Mladá fronta, 2004
 27. VÍZDAL, F. Techniky poznávání osobnosti. Brno: IMS, 2005.
- Články z různých periodik např. Učitelské noviny, Učitelské listy apod.

Použité elektronické zdroje:

1. Státní zdravotnický ústav: www.szu.cz
2. <http://www.stripky.cz/nemoci/zdravi/levorukost.html>
3. <http://www.rodina.cz/clanek1705.htm>
4. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Lev%C3%A1k>
5. <http://www.kubata.nazory.cz/clanky/kap7.html>
6. <http://www.super.cz/inspirace/12501-kdyz-je-leva-ruka-ta-prava.html>
7. <http://prolevaky.cz/clanky/leva-s-pravou-a-naopak.html>
8. <http://www.babyonline.cz/vyvoj-ditete/pravak-nebo-levak.html>
9. <http://referaty.superstudent.cz/před/□čítelsk-jake-skody-muze-napachat-preucovani-jak-se-spravne-chovat-k-levakovi-f898.html>
10. <http://www.rodina.cz/clanek1705.htm>
11. <http://prolevaky.cz/clanky/moje-dite-je-levak.html>
12. <http://prolevaky.cz/clanky/preuceny-levak.html>
13. <http://www.archart.cz/levorukost/>
14. <http://prolevaky.cz/clanky/kazdy-ma-dve-ruce.html>
15. <http://prolevaky.cz/clanky/jine-dimenze-zivota.html>
16. <http://prolevaky.cz/clanky/spojuji-nas-odlisnosti.html>
17. <http://www.archart.cz/new/czech/levaci/otazky.htm>
18. <http://□čítelské-listy.ceskaskola.cz/Ucitelskelisty/Ar.asp?ARI=103347&CAI=2168&EXPS=%22D%CDT%CC%2A%22+AND+%22LEV%C1K%2A%22>
19. <http://prolevaky.cz/clanky/pro-rodice-nejen-levaku.html>
20. <http://www.levaruka.cz/pred-40-lety-skoncila-sikana-levaku/>

Přílohy

Příloha č. 1: Test na levorukost. ⁴²⁾

Příloha č. 2: Cvičení na rozpoznání leváctví. ⁴³⁾

Příloha č. 3: Věstník ministerstva školství a ministerstva kultury a informací z roku 1967. ⁴⁴⁾

Příloha č. 4: Dotazník předaný žákům k provedení dotazníkového šetření.

Příloha č. 5: Některé pomůcky pro leváky. ⁴⁵⁾

Přílohy č. 6 – 10: Grafomotorická cvičení. ⁴⁶⁾

⁴²⁾ <http://www.stastnezeny.cz/index.asp?menu=3&record=12638>

⁴³⁾ Dyon, L. Hry pro všestranný rozvoj dítěte. Praha: Portál, 2003, s. 52.

⁴⁴⁾ <http://www.archart.cz/levorukost/>

⁴⁵⁾ <http://www.kafe.cz/zensky-svet/deti-rodina/mate-doma-levaka-poznate-to-do-3-let-761.aspx>

⁴⁶⁾ <http://www.babyonline.cz/o-baby-on-line/registrace/bonus.html>

Příloha č. 1:

Test na levorukost

Za každou **odpověď** „levá“ si **dejte jeden bod**. Pokud **strany střídáte, někdy pravou a někdy levou, dejte si 1/2 bodu**. Za odpověď „pravá“ **není bod žádný**. Na otázky odpovídejte podle smyslu. Činnosti, které neprovádíte, nahraďte obdobnými.

1. Kterou rukou píšete, kreslíte?
2. V které ruce držíte hřeben?
3. V které ruce držíte kartáček na zuby?
4. Kterou rukou řežete dříví, pilujete, háčkujete?
5. Kterou rukou sekáte dříví, mícháte těsto?
6. Kterou rukou hrajete tenis, držíte hokejku apod.?
7. Kterou rukou házíte psovi klacek?
8. V které ruce držíte utěrku na nádobí, prachovku?
9. Kterou rukou krájíte chleba, škrábete brambory?
10. Kterou rukou odemykáte?
11. Kterou rukou škrátáte sirkou?
12. Kterou rukou otvíráte korunkový uzávěr?
13. Když vedete kolo, při které ruce je máte?
14. Z které strany nasedáte na kolo?

15. Kterou nohou se odrážíte při jízdě na koloběžce?
16. Kterou nohou kopete do míče?
17. Kterou nohou lezete na žebřík, na židli jako první?
18. Kterou nohou lezete do kalhot nejdřív?
19. Ke kterému uchu přikládáte telefon?
20. Kterým uchem posloucháte, zda se nezastavily hodinky?
21. Kterým okem se díváte klíčovou dírkou? (To je fór, vy určitě nekoukáte.) Tak kterým okem míříte při střelbě?

Výsledky testu:

Sečtené body vydělte počtem otázek, čili 21. Výsledek udává míru vašeho leváctví.
Např. 0,2 = 20%

Více než 0,8

Jste levák. Jedná-li se o dítě kolem pěti let, rozhodně se jděte poradit s pracovníky některé pedagogicko-psychologické poradny.

0,33-0,8

Je pravděpodobné, že píšete pravou rukou a více ji používáte. Ale ani přechod na levou ruku (při úrazu apod.) pro vás nepředstavuje problém.

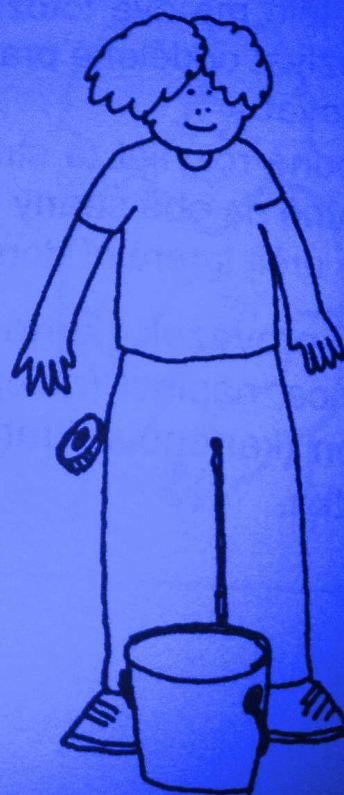
Méně než 0,33

Jste jasný pravák. A protože naše kultura je stále ještě velmi pravoruká, máte život snazší.

Příloha č. 2:

1. K poznání dominantní strany dítěte vám pomůže, když dítě necháte:

- a) dívat se skrz roličku toaletního papíru;
- b) postrkovat míč jednou nohou;
- c) házet drobné mince do kbelíku, který stojí metr před ním.

VĚSTNÍK

MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ A MINISTERSTVA KULTURY A INFORMACÍ

Ročník XXIII. Sešit 4

Cena Kčs 0,60

10. února 1967

Obsah

Poskytí a správy

Výklad ministerstva školství a kultury k některým ustanovením vyhlášky č. 94/1966 Sb., o pracovních úlevách a hospodářském zabezpečení studujících při zaměstnání, pokud jde o učitelé studium na vysokých školách.

Povinnosti a odpovědnost školních pracovníků v bez-

pečnosti a ochraně zdraví při práci — upozornění Metodika výchovy leváků

Placení pojistného za zákonné pojištění odpovědnosti za škody způsobené provozem motorových vozidel příspěvkových kulturních organizací

Publikace Státního pedagogického nakladatelství

Stabilitační řízení pro docenty vysokých škol

Konkarny na místa učitelů a vědeckých pracovníků vysokých škol a školářů

Metodika výchovy leváků

Zvýraznění zásady individuálního přístupu učitelů a vychovatelů k žákům a zásady respektování individuálních vlastností vyžaduje, aby byl brán zřetel na levoruké žáky.

Při zjišťování levorukosti se učitelé a vychovatelé opírají o sdělení rodičů (zákonných zástupců), popřípadě školního lékaře; ve složitých a sporných případech si mohou vyžádat posudek okresního či krajského logopeda.

Výchova levorukého dítěte musí být jednotná, a proto učitelé a vychovatelé cílevědomě podporují přednostní používání vedoucí levé ruky při všech činnostech dítěte (zvláště při vyuce psaní, kreslení, a v pracovním vyučování) ve škole, mimo školu i v rodině.

Zvláštní pozornost věnují učitelé a vychovatelé těm levorukým žákům, kteří byli již přecvičeni na ruku pravou a v důsledku toho byl u nich prokazatelně narušen zdravý vývoj.

Při výchově, vyučování a jakékoliv práci levorukých žáků se učitelé a vychovatelé řídí například výchovnými zásadami uvedenými v příručce prof. MUDr. PhDr. DeSc. M. Sováka „Metodika výchovy leváků“, která byla zaslána všem základním devítiletým školám.

K dosažení jednoty výchovného působení školy a rodiny uspořádá škola pro rodiče levorukých dětí po zahájení školního roku odborné semináře a konzultace.

Čj. 5642/67

Příloha č. 4:

Tímto dotazníkem bych se Tě chtěla zeptat na několik otázek týkajících se těch, kteří jsou leváci, čili používají při různých činnostech (psaní, kreslení, krájení apod.) především levou ruku. Tento dotazník je zcela anonymní a slibuji Ti, že se nebudu zajímat o odpovědi jednotlivců.. Jde mi o názory žáků v jednotlivých třídách na leváctví, tedy zejména na spolužáky – leváky. Prosím, odpověz na níže uvedené otázky pravdivě.

1. Jsi levák?

- a) ano b) ne

2. Je ve Vaší třídě nějaký (další) spolužák, který je levák?

- a) ano b) ne c) nevím

3. Kolik si myslíš (víš), že je ve Vaší třídě leváků?

- a) 1 b) 2 c) 3 a více

4. Je podle Tebe leváctví normální a běžné?

- a) ano b) ne

5. Jsou podle Tebe leváci ještě v něčem dalším (kromě používání jiné ruky) jiní než praváci?

- a) ano b) ne c) nevím

6. Pokud jsou podle Tebe ještě v něčem jiní, napiš v čem:

7. Posmíval(-a) si se někdy spolužákovi kvůli tomu, že je levák?

- a) ano b) ne

8. Pokud jsi levák, posmíval se někdo ze spolužáků tobě jen proto, že jsi levák?

- a) ano b) ne c) nevzpomínám si

9. Setkal (-a) si se někdy s tím, že by se někdo choval k levákovi nějakým špatným způsobem kvůli tomu, že při činnostech používá levou ruku?

- a) ano b) ne

10. Pokud jsi levák, choval se někdy někdo k tobě špatně, protože používáš levou ruku?

- a) ano b) ne c) nevzpomínám si

11. Myslíš si, že to leváci mají v něčem těžší (horší) než praváci?

- a) ano b) ne

12. Pokud si myslíš, že to leváci mají těžší (horší) než praváci, tak zkus napsat v čem:

13. Myslíš si, že to leváci mají v něčem naopak snazší (lepší) než praváci?

- a) ano b) ne

14. Pokud si myslíš, že to leváci mají snazší (lepší) než praváci, tak zkus napsat v čem:

Děkuji Ti za spolupráci.

Příloha č. 5:

Škrabka na brambory

Aby se vaše dítě nemohlo vymlouvat, že díky své levorukosti nemůže pomáhat se škrábáním brambor, poříďte mu speciální škrabku, která je šitá na míru právě pro levou ruku.

Cena: 35 Kč

Nůžky na nehty

Speciálně pro leváky se prodávají i nůžky na nehty. Vypadají jako klasické manikurní nůžky, jen se lépe drží levou rukou.

Cena: 365 Kč

Hrneček

Samozřejmě pro každého leváka by měl být i speciální hrneček, který má ouško kde jinde než na levé straně.

Cena: 195 Kč

Kuličkové pero

Kuličkové pero s trojbokým úchopem je velmi vhodné pro levoruké držení. Pokud máte doma leváka, určitě by vám nemělo chybět.

Cena: 89 Kč

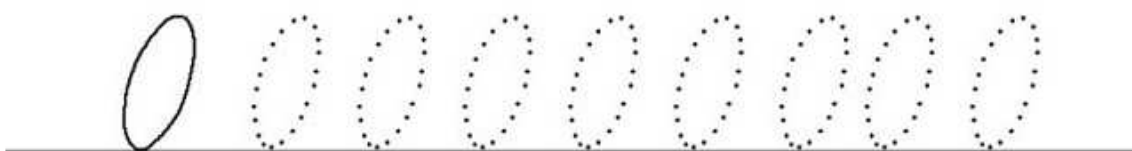
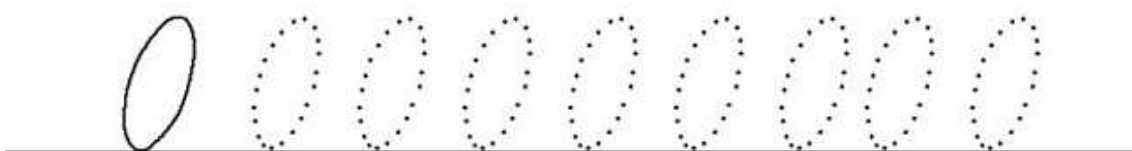
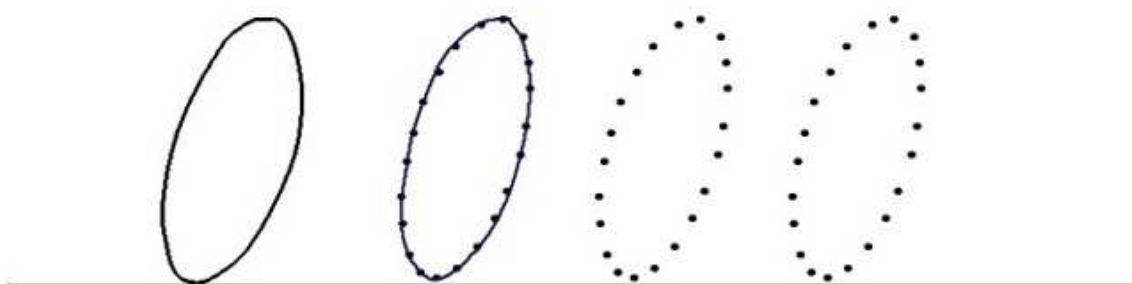

Set školních potřeb

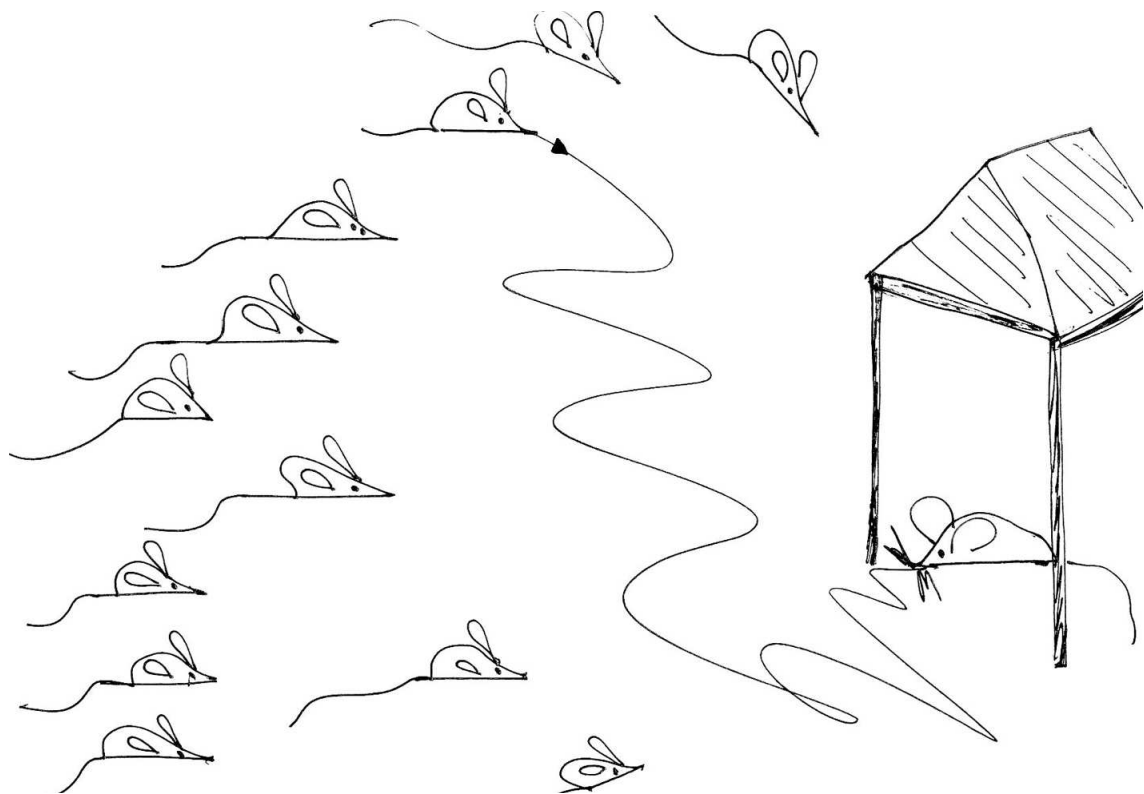
Malým levákům můžete pořídit dokonce celý set školních potřeb. Najdou v něm všechno základní, co do třídy potřebují – například speciální nůžky, sešit či propisky.

Cena: 782 Kč

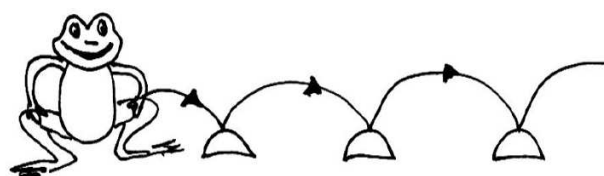
Příloha č. 6:

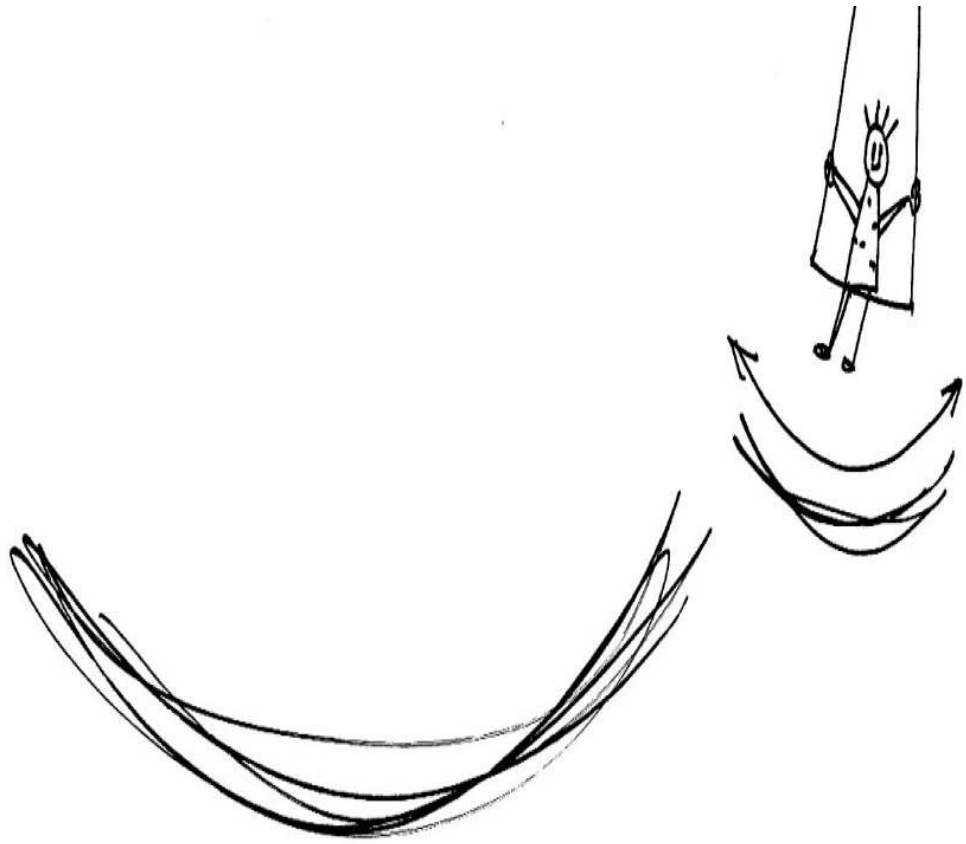
Příloha č. 7:

Příloha č. 8:

Příloha č. 9:

Příloha č. 10:

